

Protokoll med bilagor

FS 6/2024

Plats HRFs förbundskansli, Kista

Datum och tid 2024-12-11 kl 10.30-13.30
2024-12-12 kl 8.30-16.00

Närvarande

Ledamöter FS

Ulf Olsson, förbundsordförande
Eva Blomquist, vice förbundsordförande
Jonas Sahlberg, förbundskassör
Marie-Louise Andersson
Eivor Johansson
Sune Wadenheim *Deltog ej §§ 84 c, 89, 93-95*
Susanna Ahlström

Förbundskansliet

Mattias Lundekvam, generalsekreterare *Deltog ej § 84c, 89, 92-95*
Nina Andersson Weaver, sekreterare *Deltog ej § 92*
Olle Quist, föredragande *Deltog §§ 84 a-b, 85, 87*
Ove Johnson, föredragande *Deltog § 84 b*
Jenny Höglund, föredragande *Deltog §§ 84 c, 89*
Ingvild Falkenhaus, föredragande *Deltog §§ 84 d*
Sarah Gühne, föredragande *Deltog §§ 84 e, 91*

Fackklubben

Stefan Andersson *Deltog ej § 92*

Ej närvarande

Stig-Axel Nilsson, ledamot
Unga Hörselskadades (UH) adjungerade

Protokollet omfattar §§ 80–95

- § 80 Mötets öppnande** Ulf Olsson förklarade mötet öppnat.
- § 81 Fastställande av dagordning** Dagordningen **fastställdes** med tillägget:
§ 84 b) 1. Hörteknik
- § 82 Val av justerare** **Styrelsen beslutade**
att välja Jonas Sahlberg att jämte mötesordföranden justera protokollet.
- § 83 Anmälan av föregående protokoll** **Styrelsen beslutade**
att lägga protokoll FS 5/2024 till handlingarna.
- § 84 Aktuellt HRF** **a) Generalsekreterarens rapport**
Merparten av verksamheten är genomförd enligt plan.
Det genomförs sedan en tid tillbaka ett omfattande förändringsarbete när det gäller IT-området. Detta har lett till att vissa problem uppstått som ställer till det i den dagliga verksamheten. Detta har hög prioritet och förhoppningen är att det ska bli bättre inom en snar framtid.
Förbundskansliet söker nu en intressepolitisk sakkunnig och en annons för det ligger ute. Webbredaktören slutade i början av december och en kommunikatör slutar i början av februari nästa år. Avsikten är att nyrekrytera. En process pågår just nu med att utvärdera tjänsterna och utforma kravspecifikation inför en annons. Förhoppningen är att denna ska kunna gå ut efter helgerna.
Med anledning av förändringarna inom insamlingsverksamheten slutar insamlingsansvarig på Söderhamnskontoret vid årsskiftet. Dessutom upphör en visstidsanställning för en medarbetare på enheten för insamling och marknad vid årsskiftet och kommer inte förlängas. Det kan bli aktuellt med en nyrekrytering lite längre fram. En utvärdering pågår just nu.
- b) Ekonomi**
Föredrogs enligt *bilaga § 84 b*).
- 1. Hörteknik**
Förbundsstyrelsen beslutade på FS 4/2023 att bevilja Hörteknik ägar-tillskott på upp till 250 000 kr för att täcka det underskott som fanns för att få en budget i balans.
På FS 3/2024 informerades att Hörtekniks bolagsstyrelse fattat beslut om att avveckla hjälpmedelsförsäljningen och enbart sälja batterier.

Med anledning av det beslutade förbundsstyrelsen att utöka ägartillskottet till 350 000 kr, samt upprätta en kapitaltäckningsgaranti för aktiekapitalet, för att säkerställa att avveckling av personal sker på ett ansvarsfullt sätt.

Hörteknik har i en skrivelse (*bilaga § 84 b 1*) äskat om 150 000 kr.

Förbundsordförande har på delegation beviljat (mot bakgrund av tidigare fattade beslut) att omvandla 150 000 kr av likviditetslånet, till ett ovillkorat aktieägartillskott till HRF Hörteknik AB i enlighet med det äskande som ställts till förbundet.

c) Marknad och engagemang

Föredrogs enligt *bilaga § 84 c*).

d) Politik, opinion och kunskap

Föredrogs enligt *bilaga § 84 d*).

e) Organisation

Föredrogs enligt *bilaga § 84 e*).

§ 85 Verksamhets- uppföljning

Trots tuffa förutsättningar har det mesta av den planerade verksamheten genomförts. Några aktiviteter fortsätter in i 2025.

När det gäller arbetsliv så genomförs, i samarbete med HRF distrikt Skåne, en kunskapshelg för yrkesverksamma hörselskadade 18-19 januari. En del materialproduktion har inte genomförts på grund av brist på personella resurser.

En projektansökan är under beredning som syftar till att stärka upp Hörsellinjen och annan rådgivning.

§ 86 Verksamhetsplan och budget 2025

Förbundskansliet har tidigare diskussioner i förbundsstyrelsen tagit fram ett förslag till verksamhetsplan och budget för 2025.

Förbundsstyrelsen fick ta del av förslaget i november och hade inga avvikande synpunkter.

Styrelsen beslutade

att anta verksamhetsplan och budget för 2025, samt

att omedelbart justera punkten.

§ 87 Boliviaprojektet

HRF har bedrivit ett framgångsrikt projekt med hörselskadade i Bolivia under många år, se *bilaga § 87 1*.

I november besökte HRF Bolivia, se *bilaga § 87 2*. Syftet med resan var att följa upp projektet på plats.

Förändringarna i svensk biståndsverksamhet som sker just nu påverkar i hög grad framtiden för HRFs projekt i Bolivia. Det är mycket som är osäkert och skapar oro för projektet.

Förändringen innebär att HRFs egeninsats troligtvis kommer att öka från och med 2026. HRF har valt att preliminärt säga ja till en ökad egeninsats under villkoret att vi kan säkra finansieringen.

§ 88 Riskanalys och riskhanteringsplan

I enlighet med Giva Sveriges riktlinjer för kvalitetskoden ska förbundsstyrelsen årligen ta ställning till en riskanalys och med utgångspunkt i den fastställa en organisationsövergripande riskhanteringsplan.

Förbundsstyrelsen förde en diskussion kring riskanalysen och riskhanteringsplanen förbundskansliet tagit fram, *bilaga § 88*.

Styrelsen beslutade

att fastställa förslaget till riskhanteringsplan.

att omedelbart justera punkten.

§ 89 Insamlingspolicy

HRFs nuvarande insamlingspolicy antogs av förbundsstyrelsen 2018. Syftet med policyn är att beskriva de övergripande ramarna och riktlinjerna för insamlingsverksamheten.

Förbundskansliet har omarbetat policyn utifrån förändringar i verksamheten, bland annat använder vi oss av fler kanaler idag och nya metoder för att återrapportera till givare. Det har också förtydligats vad som gäller för öronmärkta gåvor. Det har även gjorts en del redaktionella förändringar och all information som är av mer praktisk karaktär är borttaget.

Styrelsen beslutade

att anta den nya insamlingspolicyn, samt

att omedelbart justera punkten.

§ 90 HRF styrdokument

a) Arbetsordning FS

Förbundsstyrelsens arbetsordning uppdaterades senast 2021.

Ekonomiutskottet har sett över dokumentet och revisorerna har lämnat ett par förslag på förbättringar.

Förbundsstyrelsen förde en diskussion kring förslaget, som återremitterades till ekonomiutskottet för vidare beredning. Ett nytt förslag ska läggas fram till FS 1/2025.

b) Attestordning

HRFs attestordning har inte uppdaterats sedan 2018. Sedan dess har det skett personalförändringar, omorganisationer och nya rutiner har etablerats. Det fanns därmed anledning att uppdatera attestordningen, *se bilaga § 90 b*.

Styrelsen beslutade

att anta den nya attestordningen, samt

att omedelbart justera punkten.

§ 91 Kongressen

Kallelsen med förbundsstyrelsen förslag till kongressen har skickats ut till föreningar, distrikt och övriga berörda. I samma utskick följde även information från valberedningen kring nomineringsförfarandet med.

I samband med utskicket lanserades även kongresswebben:

<https://hrf.se/kongress2025/> där all information kring kongressen hittas och som uppdateras löpande allteftersom ny information finns.

Motionstiden löper ut 22 januari och efter det börjar arbetet med att färdigställa handlingarna till kongressen, som tillgängliggörs 21 mars.

Den praktiska planeringen fortskrider enligt plan.

§ 92 Utvärderingar

a) FS arbetssätt

Förbundsstyrelsen ska årligen göra en utvärdering av sitt arbete.

Utvärderingen syftar i första hand till att förbättra arbetet, men kan även utgöra underlag för valberedningens kravprofiler vid omval eller nyval av styrelseledamöter. Formerna för utvärderingen fastställs gemensamt av förbundsstyrelsen. Om utvärderingen visar på brister som behöver åtgärdas ska en handlingsplan upprättas.

Förbundsstyrelsen genomförde en utvärdering och Ulf Olsson fick i uppdrag att ta med sig de synpunkter som framfördes i det fortsatta arbetet.

b) GS prestation

Förbundsstyrelsen genomförde en utvärdering av GS prestation och samarbetet med förbundskansliet som helhet. Ulf Olsson fick i uppdrag att ta med sig de synpunkter som framkom för lämplig återkoppling och åtgärd.

§ 93 Rapporter

a) Förbundsordförandens rapporter

Bilaga 93 a).

b) Ledamöternas rapporter

Eva Blomquist informerade från UHs styrelsemöte där representanter från avgående och nya styrelsen deltog. Deltagandet var dock lågt och det planerade utbildningsinslaget ställdes in.

c) UH:s rapporter

Ingen rapport från UH.

d) Förbundsordförandens delegationer

Bilaga 93 d).

e) Generalsekreterarens delegationer

Bilaga 93 e).

§ 94 Övriga frågor

Inga övriga frågor.

§ 95 Avslutning

Ulf Olsson tackade för ett bra möte, trevlig samvaro under det traditionsenliga julbordet tillsammans med förbundskansliets personal, och önskade alla en god jul och gott nytt år med nära och kära.

Vid protokollet

Nina Andersson Weaver

Justeras

Ulf Olsson

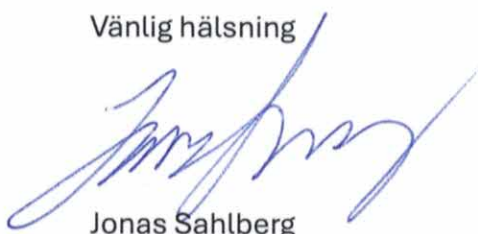
Jonas Sahlberg

Kista, 2024-11-18

Till ägaren
Hörselskadades Riksförbund

Styrelsen för Hörteknik har noterat att mer än halva aktiekapitalet är förbrukat och begär ett tillskott enligt den kapitaltäckningsgaranti som ägaren ställt ut enligt beslut på FS 3/2024. HRF Hörteknik AB äskar om 150 000 kr vid denna tidpunkt.

Vänlig hälsning

Jonas Sahlberg

Ordförande

Budgetuppföljning 2024

	Budget	Reviderad		
	År 2024	Budget	Utfall	Prognos
		År 2024		
			Jan - okt	

Verksamhetsintäkter				
Medlemsavgifter	2 000	2 000	1 546	1 800
Statsbidrag	7 700	7 700	6 389	7 700
Allmänhetens bidrag (Summa)	36 200	36 200	32 906	39 000
TM	19 900	19 900	16 088	19 400
Månadsgivare	11 200	11 200	8 670	10 500
Insamlingsutveckling, nya kanaler	1 800	1 800	3 818	4 500
Minnesgåvor	700	700	434	700
Arv	2 500	2 500	2 796	2 800
Föreningsgåvor	100	100	1 100	1 100
Auris/fb/mm	-	-	-	-
Fonder	2 200	2 200	1 800	2 200
SVCR	400	400	330	400
Auris	600	530	181	460
Verksamhet	300	300	86	300
Övrigt	700	700	654	700
Utdelningar	750	750	2 168	2 200
NHS, Administrationsintäkter	120	120	120	120
Summa	50 970	50 900	46 180	54 880

Verksamhetskostnader

Tillsammans växer vi	År 2024 Budget	År 2024 Rev. Budget	År 2024 Utfall	År 2024 Prognos
Utbildning förtroendevalda	200	200	91	200
Årets HRF-inspiratörer	-	-	-	-
Stöd distrikt och föreningar	140	140	99	140
Kampanj, Vad-sa-loppet	370	370	249	370
Kampanj, Hörselveckan	100	100	105	100
Utbildning Bli Hörselsmart	-	-	-	-
Rekrytering	200	200	175	200
Profilprodukter	50	50	20	50
CRM-system, löpande kostnader	400	400	341	400
CRM-system, utvecklingskostnader	200	250	130	250
Stöd till Unga Hörselskadade	950	950	790	950
Samarbetsprojekt med partners i Bolivia	175	175	131	175
Summa	2 785	2 835	2 131	2 835

Ett hållbart, hörselsmart arbetsliv

Hörselvård att lita på

Textat, hörbart demokratiskt

	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Hörsellinjen databas	-	-	-	-
Hörsellinjen	100	100	30	100
Intressepolitiskt arbete	300	300	35	300
Mediekontakter och mediebevakning	280	280	199	280
Workshop arbetsliv	-	-	-	-
Stöd till forskning och utveckling	300	300	300	300
Summa	980	980	564	980

Kommunikation	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Målgruppsanalys	-	-	-	-
Tidning om HRF	-	-	-	-
HRFs webbplatser, löpande drift	550	550	404	550
HRFs webbplatser, utveckling	-	-	-	-
Materialproduktion	500	430	32	430
Annonsering Sociala medier	-	-	-	-
Summa	1 050	980	436	980

Auris	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Auris tryck m.m.	1 130	1 130	718	1 060
Summa	1 130	1 130	718	1 060

Vår demokrati	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Valberedningen	50	50	17	50
Revision	500	500	514	600
Förbundsstyrelsen	550	550	277	550
Förbundsstyrelsens (arvode)	1 650	1 000	737	1 000
Förbunds möten	300	300	141	300
Kongressförberedelser	50	50		50
Gåvor	120	120	250	250
Medlemsavgifter andra organisationer	300	300	185	300
Internationellt (IFHOH/EFHOH, NHS)	50	50	87	100
Summa	3 570	2 920	2 209	3 200

Attraktiv arbetsgivare	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Ledning & Styrning	100	100	47	100
Kompetensförsörjning/utveckling	150	150	18	75
Arbetsmiljö, hälsovård, rekrytering	480	480	336	480
Samverkan FS/Kansli	50	50	-	50
Summa	780	780	402	705

Insamling	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Insamlingsadministration	3 900	3 900	2 685	3 900
Insamlingsutveckling	1 600	1 600	1 896	2 500
Lawly och Adoveo	-	-	-	-
Givarkommunikation	150	150	-	150
Summa	5 650	5 650	4 581	6 550

Personal	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Löner och lönebikostnader	17 000	17 500	13 197	17 500
Insamling	10 300	10 300	9 067	10 300
Summa	27 300	27 800	22 264	27 800

Samkostnader	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Flex (ingår i "Löner och lönebikostnader")	500	500	315	500
Kontorskostnader	1 170	1 170	1 015	1 400
Lokalkostnader	4 100	4 100	3 299	4 100
Kaffe och kök	70	70	74	100
IT	2 050	2 150	1 509	2 150
Avskrivningar	2 000	2 000	1 670	2 000
Summa	9 890	9 990	7 883	10 250

Sammanfattning	År 2024	År 2024	År 2024	År 2024
Verksamhetskostnader	Budget	Rev. Budget	Utfall	Prognos
Tillsammans växer vi	2 785	2 835	2 131	2 835
Ett hållbart, hörselsmart arbetsliv	980	980	564	980
Hörselvård att lita på				
Textat, hörbart demokratiskt				
Kommunikation	1 050	980	436	980
Auris	1 130	1 130	718	1 060
Vår demokrati	3 570	2 920	2 209	3 200
Attraktiv arbetsgivare	780	780	402	705
Insamling	5 650	5 650	4 581	6 550
Personal	27 300	27 800	22 264	27 800
Samkostnader	9 890	9 990	7 883	10 250
Summa Totalt Verksamhetskostnader	53 135	53 065	41 188	54 360
Resultat före Kostnadsreducering	- 2 165	- 2 165	4 992	520
Kostnadsreducering	665	665	-	665
Resultat efter Kostnadsreducering	- 1 500	- 1 500	4 992	1 185

Projekt	Budget 24	Rev. Budget	Utfall	Prognos
NHS Verksamhetsintäkter	367	367	377	-
NHS Verksamhetskostnader	367	367	315	-
Projekt Socials. (Intäkter)	340	340	240	340
Projekt Socials. (Kostnader)	340	340	113	340
"Alla Kan Texta" (Intäkter)	738	738	1 374	1 000
"Alla Kan Texta" (Kostnader)	738	738	1 374	1 000
"Organisation Utveckling" (Intäkter)	200	200	100	832
"Organisation Utveckling" (Kostnader)	200	200	-	832
"Digitalisering" (Intäkter)	1 560	1 560	631	832
"Digitalisering" (Kostnader)	1 560	1 560	631	832
Summa Projekt	-	-	189	-
Totalt Resultat inkl. Projekt	- 1 500	- 1 500	4 803	1 185

Ekonomiskt läge

Inledning

Denna rapport är en sammanfattande bild av läget per 31/10 2024. Se även bilaga.

Det är fortsatt kontroll över det ekonomiska läget. Allt annat lika, så ser ekonomin ut att ha stabiliserats i år. Marginalerna är fortsatt små.

Inför 2024 var budgeten minus 1,5 miljoner, prognosen visar att vi gör ett plus 1,2 miljoner. Allt är beroende på hur det går med insamlingen för slutet av året. Det finns möjlighet att utfallet kommer att bli bättre än prognos, mellan 1,2 till 2,5 miljoner.

Budgetuppföljning

I bifogad bilaga är prognosförändringar och omfördelningar markerat med gult för att det ska vara lättare att följa. Nya förslag är markerade med ljusbrunt.

För intäkterna har prognosen justerats för posterna Insamlingsutveckling, arv, Auris och utdelningar. Vi föreslår att dra ner prognosen för medlemsintäkter. Gällande Auris var det lägre annonsförsäljning. Justeringen av utdelningar/reavinster var de fina affärer som genomfördes under våren.

Insamling

Den preliminära rapporten visat att Insamlingen är bättre än budget. Vi har ökat prognosen för insamlingsutveckling, arv och föreningsgåvor.

Period Jan - okt								
Intäkter								
Allmänhetens bidrag	Budget	2024	Budget	2023	Budget	2022	Budget	2021
TM spontana gåvor	16 378 800	16 087 997	23 016 455	19 666 550	22 997 520	20 368 695	26 795 610	22 033 872
Månadsgivare	9 281 320	8 669 975	5 380 470	6 771 180	5 012 280	5 746 960	5 623 770	5 408 085
Arv	2 100 000	2 796 058	1 665 000	4 687 586	1 250 000	465 761	0	730 677
Minnesgåvor	585 000	433 795	585 000	531 478	585 000	384 013	665 520	471 274
Insamlingsutveckling	1 364 900	3 817 967	1 494 575	692 665	1 474 200	498 757	82 551	82 551
Föreningsgåvor	85 000	1 100 000	165 000	445 054	165 000	0	0	495 945
Totalt	29 795 020	32 905 792	32 306 500	32 794 513	31 484 000	27 464 186	33 167 451	29 222 404
Kostnader								
		2024		2023		2022		2021
Insamling personal	8 444 456	9 068 222	8 630 190	7 463 792	7 445 190	5 933 616	7 048 251	6 784 293
Insamlingsadmin.	3 117 953	2 624 941	4 209 849	3 759 356	3 752 860	3 598 816	3 244 433	4 166 174
Insamlingsutveckling	1 429 062	2 008 438	1 192 791	736 676	968 480	1 256 245	895 016	139 312
Totalt	12 991 470	13 701 601	14 032 830	11 959 824	12 166 530	10 788 677	11 187 700	11 089 778

För TM, månadsgivare och insamlingsutveckling har utfallet relativt jämt de fyra senaste åren, fram till augusti/september. Det vi ser nu är en intressant ökning för 2024:

År	2024	2023	2022	2021
TM/månadsgivare och insamlingsutveckling	28 576	27 131	26 615	27 525

Arven går bättre än budget, prognosen skrivs upp. Det finns en del besvärliga ärenden, och det är inte alldeles enkelt att göra en uppskattning om när det blir skifte.

Vi närmar oss målet 10 000 månadsgivare, som ger 1 miljon per månad.

I skrivande stund ser det ut som att det finns utrymme att göra avsättning till ändamålsbestämda medel vid årsskiftet. En stiftelsegåva på en miljon föreslås att ändamålsbestämmas.

Kostnader

Vi har verkställt beslutet i FS 3/2024. Vi har omfördelat 650 tkr från budgetposten FS arvode:

- Löner och lönebikostnader 500 tkr
- IT 100 tkr
- CRM utveckling 50 tkr

Vidare har det gjorts neddragning av budgetposten material om 70 tkr för att täcka del av de minskade intäkterna för Auris. Sedan tidigare har Auris kostnader dragits ner med 70 tkr av samma anledning.

Tidigare har vi rapporterat föreslagit ökning av revisionskostnaderna, samt internationellt, samt insamlingsutveckling.

- Vi föreslår prognosjusteringar på gåvor, öka till 250 tkr
- Kompetensutveckling, dra ner till 75 tkr
- Öka kontorskostnader till 1400 tkr (vilket bland annat avser ovillkorat aktieägartillskott)

I och med att projekten till stor del genomförts med egen personal, har det påverkat personalkostnader i år.

Pensionskostnader

Pensionskostnaderna var 1 912 tkr inklusive särskild löneskatt. 2023 var det 5 162 tkr inklusive särskild löneskatt.

HRF Konsortiet

Nordeas rapport visar att HRF Konsortiet har ett värde på fria tillgångar på 15,1 miljoner per 31 augusti. Som sagts tidigare var det ett 1a mål för styrgruppen, att komma över 15 miljoner i marknadsvärde. Det är väldigt bra gjort att vi kunde nå målet, trots att vi hanterat ett innehav som gick i konkurs.

I Nordeas förmögenhetsrapport visar strategin, att vi i år är 4,38 procent bättre än benchmark. Per 31/10 var våra fria tillgångar 14,8 miljoner.

Det som är pågående utmaning och diskussion är att hitta relevanta intressanta strategier kring alternativa placeringar, som kompletterar nuvarande policy.

Rapport för andra tertialet har skickats till alla partners.

Stiftelserna

Stiftelserna hade ett marknadsvärde på 117 miljoner per 31/10. Anskaffningsvärdet vid årsskiftet var 103 miljoner.

Det har varit ett år präglat att höga utdelningar till destinatärer, från framför allt SIH stiftelsen. Det var möjligt, genom att vi fick skatten tillbaka. Omprövning ska begäras fem år till, vi räknar med drygt 120 tkr för dessa år.

Rapport – marknad och engagemang

Antal månadsgivare: cirka 10 100

Telemarketing

I skrivande stund ser insamlingen ut att fortsatt vara i balans jämfört mot budget. Som tidigare nämnt kommer vi inte att nå målet med 11 500 månadsgivare, men den faktiska minskningen i intäkter 2024 vägs upp av framgångarna i nya kanaler.

Ett projekt som syftar till att ändra arbetssätt i våra insamlingssystem är uppstartat. Målet är att uppnå bättre kontroll och förmåga att göra urval för insamling i olika kanaler samtidigt, samt stärka vår möjlighet för att följa upp resultat på särskilda urval. Förändringen planeras att vara i testfas under sen vår/sommar 2025 och sjösatt under Q3 2025.

Insamlingsbrev

Satsningen på insamlingsbrev har gett resultat. Efter brevutskicket i september landar intäkterna på cirka 3,9 miljoner kronor, mot budgeterat 1,8 miljoner kronor.

Kostnaderna är dock också något högre, men totalt sett är nettointäkten nästan två miljoner kronor högre än väntat.

I november har två ytterligare brev gått ut, till både varma och kalla givare. Då julen är den bästa tiden för givande passar vi på att rekrytera lite nya brevgivare också. På så vis ser vi till att möjligheterna till bra intäkter på brev är goda även i början av nästa år. Vad detta utskick ger återstår att se mot slutet av året.

Insamlingskommunikation

Just nu pågår arbete för att utveckla ett koncept som ska stärka HRFs insamlingskommunikation. Mer information kommer om detta längre fram. Syftet är att skapa förståelse och igenkänning, samt driva till insamling.

Företagsinsamling

Vi tar fram ett koncept för företagssamarbeten och företagsinsamling med fokus på ökad kunskap om hörsel på arbetsplatsen. Inför att vi börjar arbeta aktivt med konceptet görs en förstudie bland cirka tio HR-chefer och andra ledare för att säkerställa att det vi tar fram är relevant och eftertraktat.

Hörselveckan

Vi har upplevt ett relativt högt engagemang under Hörselveckan, både i HRFs kanaler, men också i föreningslivet. Ungefär 60 registrerade aktiviteter har arrangerats runt om i landet. Genom att jobba med hörseltestaren har vi både lyckats rekrytera nya medlemmar och nya givare.

Resultat Hörseltestaren:

- Besökt horseseltestaren.se september-oktober: 17 800
- Testat hörseln september-oktober: 9 670
- Besökt horseseltestaren.se under Hörselveckan: 3 000
- Testat hörseln under Hörselveckan: 2 190

Nya medlemmar: 344

Nya givare: cirka 350

Vad sa-loppet

Vad sa-loppet är tillbaka under 2025. Planen är att ”lansera” kampanjen på världshörseldagen 4 mars och då även öppna webben och möjligheten att registrera sig. Själva kampanjen pågår sedan under hela maj månad.

Under kongresshelgen planeras en särskild aktivitet i Uppsala, som förhoppningsvis kan ge Vad sa-loppet, HRF och de lokala frågorna lite synlighet.

Aktuellt inom Politik, opinion & kunskap

INTRESSEPOLITIK:

Stoppade chockhöjning av utprovningsavgiften i Blekinge

I november beslutade regionfullmäktige i Blekinge att höja utprovningsavgiften med en hundralapp, till 1 300 kronor. Samtidigt avskaffades extraavgiften för laddare på 1 000 kronor. Från årsskiftet blir kostnaden därmed 900 kronor lägre för de flesta som provar ut hörapparater.

Region Blekinge har fortfarande en av landets högsta utprovningsavgifter, men den föreslagna chockhöjningen av utprovningsavgiften till 2 200 kronor stoppades, tack vare gott samarbete mellan distrikt och förbund.

Regionpolitiker tog intryck av uppmärksamhet i media samt [HRFs skrivelse](#) med invändningar och argument, och debatten i fullmäktige handlade till stor del om att politiker bjöd under varandra, för att gå HRF till mötes och för att inte tillhöra landets dyraste regioner.

Varannan region har väntetider på över ett år, visar enkät

Under Hörselveckan gick HRF ut i media med en kartläggning av regionernas väntetider till hörapparatutprovning. Över hälften av landets regioner har väntetider på över ett år till utprovning av hörapparater, visade HRFs undersökning. Bara fem av regioner klarar vårdgarantin på 90 dagar, medan Norrbotten har upp till tre års väntetid.

Undersökningen uppmärksammades i SVT Rapport och i ett 50-tal andra medier runt om i landet (se HRF i media).

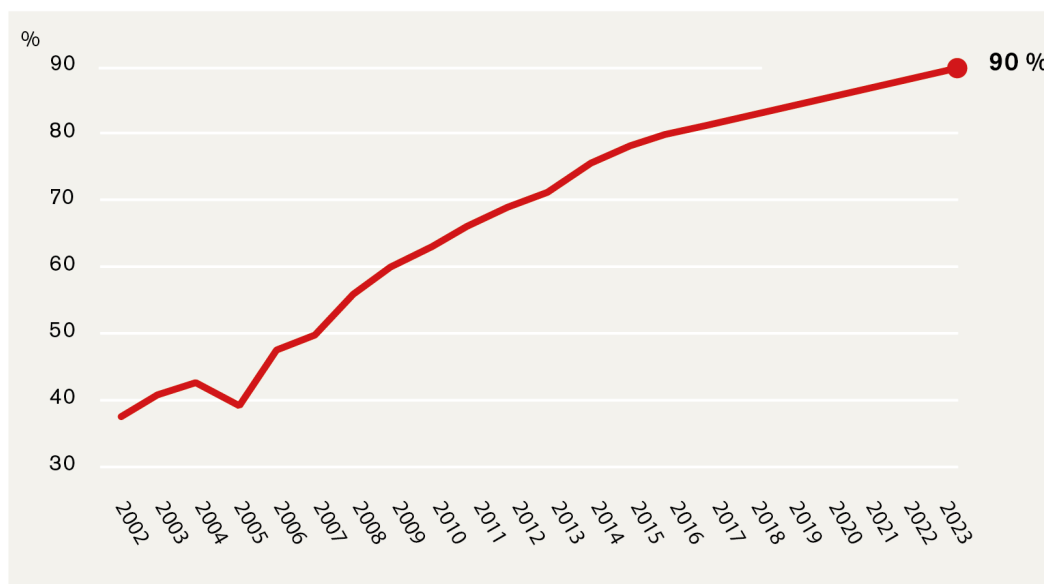
Samtliga regioner utom två svarade på HRFs enkät om väntetiderna, och i dessa fall kunde HRF-distrikten komplettera med aktuell information. De flesta regioner uppgav att den främsta orsaken till köerna var en ökad tillströmning av patienter över lång tid, men en del

Milstolpe: 90 procent fick två hörapparater 2023

En milstolpe är nådd. För första gången någonsin får nu nio av tio personer dubbla hörapparater, visar HRFs enkäter till hörselvården om hörapparatutprovningar 2023.

Ungefär 90 procent av alla som har en hörselnedsättning har nedsatt hörsel på båda öronen, det är audiologer eniga om. Ända sedan HRF började samla in statistik om hörselvård för 25 år sedan har vi därför lyft fram vikten av att alla med hörselnedsättning på båda öronen får två hörapparater.

Variationerna i landet har varit stora, men snittkurvan har stigit år för år, från knappt 40 procent i snitt 2002 till 90 procent 2024.

I december publicerar förbundet ett urval av statistik och fakta i ett PM om hörselvården i landet. Detta PM är tänkt att vara ett stöd till distrikten, men också en återkoppling till regionernas hörselvård, som har besvarat enkäterna.

Hörselvårdsseminarium

Vid årets hörselvårdsseminarium deltog 35 medlemmar från 18 av HRFs 22 distrikt. Syftet med seminariet var att stärka distriktens påverkansarbete kring hörselvårdsfrågorna, genom ny kunskap och erfarenhetsutbyte.

Vid seminariet presenterade Forskningsinstitutet Hörselbron den senaste rapporten från Nationella kvalitetsregistret, medan förbundet gick igenom valda delar av HRFs hörselvårdsundersökningar om hörapparatutprovningar, regler och avgifter, utvidgad hörselrehabilitering samt väntetider.

Under passet för erfarenhetsutbyte diskuterades bland annat hur HRF kan motverka höjningar av avgifter, med Blekinge som ett positivt exempel. Ett annat förslag var att HRF kan samarbeta med regioner och kommuner för att informera om audionomyrket inom ramen för undersköterskeutbildningen. Vidare föreslogs ett samarbete med kommunernas digitala fixare eller digitala lotsar för att underlätta parkoppling av hörapparater och mobiltelefoner.

HRF i Gävle och Sandviken har utsett ett antal personer som har fått en kort utbildning med hörselvårdens tekniker, en utbildning som fokuserar på egenvård. HRF-föreningarna erbjuder här även drop-in-tjänster ett par timmar i veckan, då besökare kan få hjälp med byte av vaxfiler, slangar och koppling till streamingtjänster.

Flera distrikt lyfte fram hörselinstruktörens viktiga roll för att säkerställa att äldre kan använda hörapparaterna hemma. Diskussionen handlade om hur HRF kan övertyga kommunerna att anställa fler hörselinstruktörer samt vilken roll regionerna spelar i detta. Regioner och kommuner ska samverka för att säkerställa en god och nära vård och omsorg. De flesta regioner har avtal med kommunerna för detta ändamål, och det vore lämpligt att hörselrehabilitering, inklusive skötsel av hörhjälpmedel, ingår i dessa avtal. Patienten har ett eget ansvar för att sköta sina hjälpmedel, men om denne inte kan göra detta självständigt, övergår ansvaret på kommunen, som då behöver säkerställa att personalen har rätt kompetens för att kunna utföra uppgifterna. I samverkansavtalet är det lämpligt att det framgår att regionens hörselverksamhet ansvarar för fortbildning av kommunens personal. Region Uppsala har ett avtal som kan fungera som ett bra exempel på en sådan samverkan.

Decibelgränser och tidig hörselrehabilitering

Det kommer rapporter om att Dalarna, och eventuellt andra regioner, överväger att införa decibelgränser för hörselrehabilitering.

HRF har sedan länge framhållit att decibelgränser inte får användas som ett sätt att korta köer. Eventuella decibelgränser ska sättas utifrån evidens inom området, för att säkerställa att vårdbehov tillgodoses. Det finns till exempel en decibelgräns för grav hörselnedsättning som nu ska sänkas i alla regioner från 70 dB till 65 dB, i och med införande av Vårdförlopp grav hörselnedsättning.

Att de flesta regioner har ett ökat tillflöde av patienter till hörselvården är bra. Tidig rehabilitering är ett effektivt sätt att förebygga onödigt ohälsa. I dag finns det dessutom hörapparater som kan ge stor nytta även vid lättare hörselnedsättning.

När decibelgränser används för att begränsa antalet patienter riskerar det att undergräva audionomens individuella behovsbedömning.

Det förekommer att patienter söker sig till hörselvården utan att ha behov av hörselrehabilitering. Men även personer som inte är aktuella för hörapparater kan ha stor nytta av information om sin hörselnedsättning, bland annat som ett sätt att förbereda sig.

Interpellation och skrivelse om arbetshjälpmedel

Under hösten var frågan om arbetshjälpmedel och det bristande regelverket uppe i en interpellationsdebatt i riksdagen, på HRFs initiativ. Socialförsäkringsminister Anna Tenje (M) svarade på en fråga från Jonathan Svensson (S), som baserade sin interpellation på en [skrivelse om arbetshjälpmedel som HRF skickade till ministern](#) den 21 oktober:

”Jag är villig att göra förändringar om de underlättar för fler att komma i arbete”, sa Anna Tenje bland annat.

Den 12 december träffar HRF Anna Tenjes statssekreterare för att diskutera frågan.

Utredning om bidrag till arbetshjälpmedel går på HRFs linje

Det finns brister i nuvarande regelverk för bidraget till arbetshjälpmedel från Försäkringskassan. Det konstaterar en utredning från Inspektionen för Socialförsäkringen, ISF, i en rapport som kom i slutet av november.

Granskningen visar att Försäkringskassan avslår bidrag till arbetshjälpmedel bara för att hjälpmedlet skulle kunna användas på fritiden, även när det är tydligt att behovet finns på arbetet. Följden är att hörselskadade ibland blir utan de hjälpmedel de behöver i arbetet eller bekostar sina arbetshjälpmedel själva.

ISF rekommenderar därför regeringen att se över förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel, och förtydliga att "den enskildes behov av hjälpmedlet inte måste gälla uteslutande i arbetet för att hen ska kunna få bidrag". Detta ligger helt i linje med de uppmaningar som HRF tidigare riktat till regeringen.

ISF är också kritiska till att privata hörselmottagningar kan vara både diagnosställare, vårdgivare och försäljare av hörhjälpmedel, och tjänar på ansökningar om arbetshjälpmedel, vilket gör att statens kostnader för arbetshjälpmedel kan bli onödigt höga. ISF anser därför att regeringen bör ta initiativ till att "finna en lösning på problematiken gällande hörselvårdens organisering".

Granskningen tar upp att det är vanligt att personer som ansöker om arbetshjälpmedel har en utmattningsdepression och att personer som är sjukskriva för utmattningssyndrom kan ha en obehandlad hörselnedsättning. ISF rekommenderar därför Försäkringskassan att utveckla samverkan mellan handläggare som arbetar med bidrag till arbetshjälpmedel och handläggare som arbetar med sjukpenning.

ISF föreslår även en översyn av andra delar av regelverket, bland annat ändrade beloppsgränser för bidrag.

Förbättringar av Försäkringsmedicinska beslutsstöd

HRF har ingått i Socialstyrelsens rekommendationsgrupp kring uppdatering av försäkringsmedicinska beslutsstöd för diagnoserna hörselnedsättning, Menières sjukdom och tinnitus. Beslutsstöden ska användas som stöd vid bedömning om sjukskrivning. Målgruppen är sjukskrivande läkare och handläggare vid Försäkringskassan.

HRF har lämnat mycket omfattande synpunkter på texterna, som hade stora brister vad gäller fakta, terminologi och diagnosbeskrivningar. Vi har även haft ett dialogmöte med Socialstyrelsen om dessa synpunkter.

Tack vare detta har beslutsstöden reviderats och förbättrats avsevärt, men en del brister kvarstår.

Socialstyrelsens expertkonsult, som är läkare inom ÖNH och audiologi, bedömer att de nya beslutsstöden innebär att det nu kommer bli lättare för hörselskadade att få sjukskrivning på deltid.

KUNSKAP/UPPLYSNING:**Digitalisering där vi hör till**

I november genomförde projektet ett webinarium, "Hörselsmarta tips för digitala möten", som tog upp grundläggande tips om vad mötesarrangörer och deltagare behöver tänka på före och under ett digitalt möte samt gick igenom basala inställningar i Zoom och Teams. Cirka 80 personer deltog.

Projektet arbetar nu med att ta fram ett utbildningsmaterial och bygga upp en utbildningsplattform på hrf.se.

Projektet Alla kan texta

Information lämnas på mötet..

HRF i MEDIA**Väntetider i hörselvården:**

Under Hörselveckan rapporterade media i hela landet om de långa väntetiderna inom hörselvården, utifrån ett [pressmeddelande från HRF](#).

- SVT Rapport toppade sina sändningar 18 oktober med HRFs avgiftsundersökning och kommentarer från förbundsordförande Ulf Olsson och medlemmen Kenneth Willman. *Tv-inslaget finns inte längre på SVT Play, men en artikel med kompletterande intervjuer ligger kvar: [Trots ökad risk för demens – kö till hörapparat på över ett år i flera regioner \(SVT Nyheter 2024-10-18\)](#)*
- En TT-artikel fick stor spridning i ett 50-tal olika medier: [Larm om "katastrofalt" läge för hörselskadade \(2024-10-18\)](#).
- Sveriges Radios P4-stationer runt om i landet hade olika inslag om kösituationen, både i nyhetssändningar och för- och eftermiddagsprogram.
- Även HRFs distrikt och föreningar har tagit upp ämnet tidigare under veckan:
  - [Behövande riskerar isolering – lång kö för hörapparat \(P4 Jönköping 2024-10-14\)](#)
  - [Debatt: Kapa köerna till hörselvården \(Norrköpings-Tidningar 2024-10-18\)](#)
  - [Norrbottningarna tvingas vänta längst på hörapparat \(P4 Norrbotten 2024-10-24\)](#)

Avgiftshöjning i Blekinge:

Det blev en hel del medieuppmärksamhet både före och efter avgiftsbeslutet i Blekinge.

- [Blekinges hörselskadade betalar mest i landet – kan bli ännu dyrare \(SVT Blekinge 2024-11-04\)](#)

- [Hörselskadade protesterar: Blekinges avgift kan bli högst i landet \(P4 Blekinge 2024-11-04\)](#)
- Efter kritiken: Chockhöjda priser på hörselapparater stoppas (Sydöstran 2024-11-07)
- Kritik från hörselskadade – chockhöjning stoppas (Blekinge Läns Tidning 2024-11-07)
- Förslaget: Chockhöjda priser på hörselapparater – ”Kommer inte ha råd att höra” (Sydöstran 2024-11-04)

Organisationsrapport

Föreningsutveckling 2024

HRF har 153 föreningar, 130 aktiva och 23 vilande.

I nuläget ger förbundskansliet stöd till följande föreningar:

- **HRF Norberg**, *vilande*. Beslut 2024-03-23
- **HRF Krokomb**, *på väg att bli vilande*
Ett nytt försök görs att få till en styrelse på medlemsmöte i november. Sedan i somras har cirka 30 nya medlemmar rekryterats.
- **HRF Haninge-Tyresö-Nynäshamn**, *på väg att bli vilande*
Styrelsen avgör vid årsmötet 2025, man har inte lyckats hitta nya styrelseledamöter i nuläget.
- **HRF Aneby**, *upplösta*. Beslut 2024-09-12

Stöd till föreningar och distrikt

Besök hos HRF Kronoberg

Den 11 november genomfördes en inspirationsdag för föreningsstyrelserna i distriktet. Styrelserna diskuterade hur distriktets föreningar kan utveckla sin föreningsverksamhet, hur man framgångsrikt söker bidrag och hur föreningarna långsiktig behöver jobba för ett aktivt föreningsliv.

Webbinarier och digitala träffar 2024

Årets andra nätverksträff för lokalt anställda kanslisters genomfördes den 14 november, det var elva personer som deltog. Mötet är en plattform för kanslisterna att utbyta inspiration, tips och råd med varandra. Bland annat inspirerades det om framgångsrika aktiviteter under Hörselveckan, uppstart av samtalsträffar och annat som är aktuell just nu.

Den 14 november genomfördes webinarier "Välkommen som ny medlem" med en introduktion till HRF, vilka frågor HRF driver, hur man kan engagera sig som medlem, med mera. Förbundsordförande Ulf Olsson medverkade och berättade om HRFs prioriterade områden. Av åtta anmälda medlemmar deltog endast två personer vilket föranleder en utvärdering om webinarier kommer erbjudas framöver.

Den 25 november genomfördes kunskapswebinariet "Bli vän med dina hörapparater" vid två tillfällen. Webinarier gick igenom hörselnedsättningens konsekvenser, utnyttjande av hörapparaternas fulla potential och hörselssmarta strategier. Det marknadsfördes till medlemmar, givare, alla som har gjort hörseltestaren samt via en

annons i PROs nyhetsbrev. Av 391 anmälda deltagare, deltog 266 personer. Webbinariet var en del av Hörselveckans erbjudande i syfte att värva nya medlemmar.

Utbildning i Slingkollen

På uppdrag av HRF har Alf Lindberg genomfört utbildningsdagar i Slingkollen i HRF Stockholms län den 5 oktober och i HRF Skaraborg den 11 oktober

Webbinarier och digitala träffar 2025

I syfte att få en bättre bild över vad HRFs förtroendevalda och aktiva medlemmar önskar sig för internt stöd kring förenings- och styrelseutveckling i form av webinarier och digitala träffar genomfördes en enkel enkät under oktober/november. Enkäten visade att man önskade sig mer forum för diskussion och erfarenhetsutbyte, inspiration för att utveckla föreningsverksamheten och digitala verktyg som underlättar styrelsearbetet samt mer om hur man motivera och engagera medlemmar. Nästa års program kommer därför innehåller följande:

- **Digitala inspirationsträffar på 60 minuter med tips och trix samt möjlighet till erfarenhetsutbyte**
  - 14 januari: Digitala verktyg för styrelsearbetet
  - 28 januari: Samtalskonceptet ”Bli vän med dina hörapparater”
  - 11 mars: Inspiration inför Vad sa-loppet
  - 2 september: Inspiration inför Hörselveckan
  - 4 november: Valfritt tema
- **Webbinarier på 90 minuter med föredrag samt frågestund**
  - 15 april: Förtroendevald i HRF – så funkar det
  - 13 maj: HRFs medlemssystem
  - 16 september: Föreningsverksamhet som engagerar
  - November: Engagera och inkludera medlemmar (extern föreläsare, ej klart)

Programmet planeras att publiceras i december på Hörnet. Det planeras även ett postalt utskicka av programmet för att nå ut till alla de föreningar som vi inte når ut till med ett digitalt nyhetsbrev.

Kongressträffar

Den 12 och 14 november genomfördes det diskussionsträffar med presentation av förbundsstyrelsens förslag med sammanlagt 40 deltagare. Den 27 november genomfördes motionsskola med 17 deltagare.

Menièresnätverket

Den 19 november genomförde Menièresnätverket årets sista nätverksträff med tema ”Menières och familjeliv”. Träffen genomfördes som ett panelsamtal med inbjudna gäster kring hur Menières får konsekvenser för anhöriga och det liv man lever tillsammans. Det var 26 personer anmälda till träffen som avslutade med en fråge- och diskussionsstund. Varje nätverksträff avslutas med information från HRF och hur man kan få i gång en lokal samtals- eller intressegrupp.

Utbildningen av samtalsledare i ”Bli vän med dina hörapparater” 2024

Årets satsning på utbildning av samtalsledare i ”Bli vän med dina hörapparater” går mot sitt slut och redovisningen ska lämnas till Socialstyrelsen under början av 2025.

Syftet med satsningen var att stärka hörselskadade med hörselsmart kompetens, strategier och metoder genom att utveckla och öka den för hörselskadade relevanta, tillgängliga, lokala föreningsverksamheten. Samt att få fler medlemmar att engagera sig i den lokala föreningsverksamheten.

Sammanlagt har det genomförts följande aktiviteter i projektet:

- Tre digitala träffar om samtalskonceptet i januari, februari och oktober
- Fyra regionala utbildningsdagar i HRF Stockholms län, HRF Östergötland, HRF Södermanland och HRF Uppsala län
- En nationell utbildningshelg den 12–13 oktober på HRFs förbundskansli i Kista
- En nätverksträff för samtalsledare i december

Resultatet av satsningen:

- Cirka 60 utbildade samtalsledare i 15 av HRFs 22 distrikt
- Cirka 21 föreningar har i nuläget startat upp samtalsträffar
- Cirka 12 föreningar har ansökt om startbidrag för samtalsträffar

För att få mer noggrann statistik om hur många föreningar som har kommit i gång med samtalsträffar har det skickats ut en enkät till alla föreningar och distrikt.

Effekterna av samtalsträffarna är många, av samtalsledarna beskrivs de som följande:

”Det har varit så enkelt, man behöver bara börja prata om sin egen hörselresa och sedan låta deltagarna presentera sin, i den omfattning de vill. Det kom upp saker direkt som vi kunde prata vidare om. Sen har det också varit så lärorikt för mig som samtalsledare.”

Agneta, HRF Nacka-Värmdö

”Våra ”Bli vän grupper” har gett flera effekter, dels har vi samtalsledare lärt oss mycket om hörhjälpmedel och hörselvården här hos oss, men vi har fått lära känna många intressanta personer, och deras hörselresa. Flera av deltagarna har efter att gruppen avslutats uttryckt

att de vill vara mera aktiva i vår HRF förening, både att delta i medlemsträffar, men också engagera sig djupare.” Elisabeth, HRF Uppsala

”Idag har jag haft min återträff med samtalsgrupperna. Det blev 7 st deltagare och jag hade inte gjort någon direkt planering mer än att jag bjöd på fika (som ABF ordnat åt mej) Vi fick så mycket diskuterat allt från om man använder text på tv, hjälp med filterbyte, frustration över hörcentralen och dåligt ljud i hörapparater, glädje över att ha fått teleslinga, m.m. Och sista kommentaren blev – NÄR BLIR DET NÄSTA GÅNG? Så vilken glädje detta ger mej och de som är med.” Eva Eriksson, HRF Torsby

”Det individuella perspektivet för deltagarna får inte glömmas bort. Den glädje de uttrycker när de fått stöd att komma vidare i sin hörselresa är också en effekt!” HRF Nacka-Värmdö

Satsningen avslutas med ett postalt utskick till alla föreningar med information om samtalsträffarna, handledningen och material samt inbjudan till nästa digitala träff där vi går igenom samtalskonceptet. Förhoppningsvis når vi på så sätt ut till alla de föreningar vi fortfarande inte nått ut till via digitalt nyhetsbrev.

Stiftelsebidrag från Tysta Skolan

Den 18–19 januari 2025 planeras en kunskapshelg för yrkesverksamma i HRF Skåne med stöd från Tysta Skolans stiftelsebidrag.

I programmet ingår föreläsningar och gruppdiskussioner om:

- risk- och friskfaktorer i arbetslivet med Sarah Granberg
- rättigheter i arbetslivet med Anders Nordström
- hörteknik, akustik och arbetshjälpmedel med Transistor
- nätverk för yrkesverksamma inom HRF

Inbjudan har skickats ut till alla yrkesverksamma medlemmar i HRF Skåne samt till närliggande distrikt; Halland, Västra Götaland, Jönköping, Kronoberg och Blekinge.

Utbildning av studieorganisatörer 2025

Under 2025 vill HRF satsa än mer på att öka och utveckla den för hörselskadade relevanta, tillgängliga, lokala föreningsverksamheten genom utbildning av studieorganisatörer samt utveckling av en inspirationsbank med konkreta verksamhetskoncept. För att genomföra denna satsning har HRF ansökt om statsbidrag för att motverka ofrivillig ensamhet från Socialstyrelsen.

För att kunna ta fram en projektplan som tillgodose föreningarnas behov och önskemål så har föreningarna bjudits in till en digital träff den 5 december.

HRFs samarbetsprojekt i Bolivia

Sammanfattning

Idag finns det tre föreningar med juridisk person som skapats med stöd från projektet med HRF och som tar del av projektmedel. De finns i landets tre största städer, Cochabamba, Santa Cruz och La Paz. Tillsammans har de runt 170 medlemmar. Under 2023 tillkom 36 nya medlemmar till föreningarna. Bland nya medlemmar finns lite kunskap om den egna funktionsnedsättningen eftersom hörselskada ännu är relativt okänt bland allmänheten. Mycket stöd behövs till de nya.

Bakgrund

När HRF började sitt arbete i Bolivia (runt 2009–2010) fanns där bara en förening som samlade hörselskadade barns föräldrar, APANH. Många hörselskadade gick till en början med i APANH. Över tid har flera hörsselföreningar grundats och HRF samarbetar idag med tre av dem, ASHICO, ASHICRUZ och APAHI.

Förutom dessa föreningar finns en förening, för och av hörselskadade i La Paz, AHLP, som uppstod med stöd av projektet med HRF, men som valde att avsluta samarbetet i stället för att redogöra för sitt agerande då maktkorruptionsanklagelser uppstod år 2021. Förening är fortfarande aktiv. Förutom föräldraföreningen APANH i Cochabamba finns också en förening som samlar hörselskadade barns föräldrar i La Paz.

Hörselskada i Bolivia

Hörselskada är idag som sådan inte känd i Bolivia och inte specifikt erkänd i lagstiftningen, men omfattas tillsammans med dövhet i konceptet ”discapacidad auditiva” (ung. hörsselfunktionsnedsättning). Det finns mindre kunskap om hörselskador än dövhet både bland beslutsfattare och befolkningen. Ändå har HRFs samarbetspartners, föreningarna ASHICO, APAHI och ASHICRUZ, lyckats synliggöra hörselskada så att det idag finns större kännedom än tidigare. De har till exempel idag etablerade relationer med några statliga instanser som den nationella statliga enheten för funktionsrättsfrågor och Ombudsmannen (institution med bredare funktion än Diskrimineringsombudsmannen men omfattar också den funktionen). Deras kapacitet att få till stånd möten med viktiga aktörer har över tid ökat i och med att myndigheterna har lite mer kunskap om deras funktionsnedsättning men förhindras till viss del pga. att det ännu inte finns ett nationellt förbund som kan föra hörselskadades kamp på nationell nivå. På lokal nivå finns goda kontakter med både beslutsfattare och olika aktörer inom hörselvård, utbildning, med mera.

ASHICO i Cochabamba

Föreningen ASHICO i staden och departementet Cochabamba grundades 2015 med stöd av HRF. HRF började sitt stöd till hörselskadade genom att från 2009 stöda föreningen APANH som är en förening för hörselskadade barns föräldrar. Innan 2015 var några av ASHICOs medlemmar aktiva i APANH då det inte fanns någon förening för och av hörselskadade. Då konflikt uppstod i APANH pga. att föräldrarna och hörselskadade ville fokusera på olika saker, stöttade HRF ungdomarnas initiativ till att starta en egen förening för och av hörselskadade.

ASHICO har sedan länge goda relationer till lokala och departementala myndigheter och har deltagit och gett input till flera olika lagförslag. ASHICO har skapat samarbeten med olika aktörer för att för att tillgodose hörselskadades behov.

ASHICO var 2023 med arbetade fram en kommunal funktionsrättslag i grannkommunen Sacaba. ASHICO fick med viktiga punkter om bland annat tidig diagnostisering, stöd och terapi från hälso- och sjukvårdspersonal och tillgänglighetslösningar för hörselskadade.

Under 2022 inledde ASHICO ett samarbete med det statliga rehabiliteringscentret CIRSA och frivilligorganisationen ADAVASH för att kunna förse hörselskadade med hörapparater. På CIRSA finns en audionom som genomför hörseltester. Hon brukar också ha sista års studerande från audionomprogrammet som hjälper till. ADAVASH har kontakter i Europa genom vilka de kan få nya och begagnade hörapparater som sedan återanpassas på plats i Bolivia. ADAVASH har också en lokal där de har mottagning och en tekniker som gjuter öroninsatser och justerar hörapparaterna. ASHICOs roll i samarbetet är framför allt att sprida information om hörselskador och genom informationskampanjer hitta lämpliga kandidater som får genomgå hörseltester och vid behov prova ut en hörapparat. Hörapparaterna har gått till några medlemmar i föreningen men framför allt har ASHICO aktivt sökt upp personer som inte redan känner till sin egen hörselskada och kallat dem till hörseltester.

Under 2022 genomförde ASHICO flera kampanjer tillsammans med ADAVASH och CIRSA genom vilka de försåg över 100 personer med hörapparater. I kommunen Sacaba i Cochabambadepartementet, där CIRSA ligger, har ASHICO identifierat många hörselskadade genom de upptäcktskampanjerna de gör. De hoppas på längre sikt hitta personer som är intresserade av att grunda en egen förening. I kommunen Sipesipe har ASHICO hittat en grupp hörselskadade som börjat processen av att grunda sin egen förening. ASHICO genomförde både digitala möten och möten på plats där de delade med sig av sina erfarenheter och berättade hur man konkret kan gå till väga. De genomförde också en kampanj tillsammans med hörselvårdsföretag i kommunen Sipesipe, där invånarna fick information om hörselskador. I gruppen av hörselskadade i Sipesipe behövs information generellt om vad hörselskada är, om hur man kan

förbättra hörandet och andra tillgänglighetsanpassningar, samt stärka självförtroenden och kunskaper om rättigheter.

ASHICO har ordnat avtal med flera privata hörselvårdsföretag där ASHICOs medlemmar kan få tjänster till billigare pris. De privata aktörerna är också med vid olika event som ASHICO koordinerar. Som exempel, till 3 mars i år hade ASHICO koordinerat med staden Cochabamba så att de fick tillåtelse att göra en liten marknad på stadens centrala torg där både ASHICO och olika hörapparatföretag fanns vid olika marknadsstånd. Det fanns audionomer, öronläkare och tekniker på plats som gjorde enklare undersökningar. De privata hörselvårdsföretagen ställer också upp genom att ge workshops till föreningen om både medicinska och tekniska ting.

ASHICO har ett samarbete med det audiologiska institutet Lucy Argandoña, en skola för hörselskadade och döva barn. ASHICO ger workshops för lärare och föräldrar där de tar upp tillgänglighetsanpassningar för hörselskadade och pratar utifrån sina egna erfarenheter och visar praktiska verktyg.

ASHICO använder aktivt det bärbara slingsystem man fått av HRF (2017) i möten med myndigheter för att visa på tillgänglighetslösningar. De har också under åren köpt till mikrofoner som de kopplat till läsplattor för att utnyttja automatisk textning. I ett samarbete mellan APANH och ASHICO har man lyckats få en t-slinga installerad i den kommunala teatern Adela Zamudio (Cochabamba).

ASHICO är den största föreningen för hörselskadade i Bolivia och har stor kapacitet. Samtidigt är de i ett skede att de nu till storleken är en ganska stor förening, med strax över 100 medlemmar, där många av de som varit med sedan föreningens början har svårt att släppa den plats de hade i föreningen då föreningen var mindre. Den här ”växtvärken” gör att det uppstår små konflikter i föreningen.

ASHICO är aktiv i det departementala förbundet FECOPDIS, ett förbund som samlar föreningar för personer med funktionsnedsättning. FECOPDIS brukar av många kallas för landets viktigaste funktionsrättsorganisation. Samtidigt har FECOPDIS starka kopplingar till regeringspartiet MAS och den förre presidenten Evo Morales. FECOPDIS nuvarande viceordförande är Joaquin Herbas, en av ASHICOs grundare.

ASHICRUZ i Santa Cruz

Föreningen ASHICRUZ i staden och departementet Santa Cruz är en förening på kring 40 personer. De startade upp 2016 och fick sin juridiska person 2018.

ASHICRUZ är föreningen med flesta unga personer. De har också flest medlemmar med grav hörselnedsättning och använder teckenspråk i stor utsträckning. Av våra samarbetspartners har de idag minst kapacitet att agera på egen hand och behöver

mycket stöd. Pga. att många är unga finns det många föräldrar som är med på aktiviteterna och många av medlemmarna är överbeskyddade av sina föräldrar.

ASHICRUZ har mycket stöd av teckenspråkstolken Lourdes Cruz och hennes teckenspråkiga syster Gloria i sin verksamhet. Det har säkerligen spelat in på att föreningen är mer intresserad av teckenspråk än de andra föreningarna.

ASHICRUZ i Santa Cruz har goda relationer med de lokala myndigheterna och har deras erkännande. Under 2022 har de genom påverkansarbete erhållit en lokal till låns från Santa Cruz kommun där de genomför föreningens möten och aktiviteter. 2023 lyckades de också få en annan lokal till låns från kommunen där de driver en skönhetssalong. I salongen arbetar en personal, en medlem från ASHICRUZ, som får sin lön genom en arbetsmarknadsåtgärd från kommunen. Materialet till skönhetssalongen erhöles genom ett projekt de gjorde med finansiering från den finska stiftelsen Abilis. De öppnade salongen innan covid och höll precis på att komma igång, men fick sedan stänga pga. covid.

ASHICRUZ behöver hitta fler vuxna medlemmar som kan vara med och arbeta för föreningen men har svårare än de andra att hitta nya medlemmar. De har inte heller varit lika aktiva med att söka nya medlemmar som de andra utan har "fastnat" i att vara en liten grupp.

APAHI i La Paz

Föreningen APAHI i staden och departementet La Paz startade upp under andra halvan av 2022 efter att föreningen AHLP, från La Paz, dragit sig ur samarbetet med HRF, ASHICO och ASHICRUZ efter maktkorruptionsanklagelser som de inte ville bemöta. APAHI grundades av personer som tidigare varit medlemmar i AHLP. De var vid starten ca 15 personer och är i dag strax över 30 medlemmar. De fick sin juridiska person i november 2023. HRF har stöttat dem och deras initiativ sedan starten.

APAHI som befinner sig i La Paz är nära ministerier och andra höga beslutsorgan. Genomsnittsåldern bland medlemmarna är högre än i de andra föreningarna och de har som förening hög kapacitet att agera. APAHI har varit duktiga på att ta kontakt med både myndigheter och olika organisationer med rättighetsfokus och har därför hunnit med att både ge input till lagförslag, haft möten med olika myndigheter på både nationell och lokal nivå, samt krävt sina medlemmars rättigheter i specifika fall.

I mitten på februari (2024) vann APAHI i ett viktigt fall i motsvarande tingsrätten i La Paz. En medlem i APAHI ville utnyttja möjligheten som finns för personer med funktionsnedsättning att gå lärarutbildningen gratis. Eftersom hon hör till gruppen "hörsel-funktionsnedsättning" (discapacidad auditiva), där både hörselskadade och döva ingår, så fanns kravet att man måste kunna det bolivianska teckenspråket. APAHI valde att ta strid i frågan, då de flesta hörselskadade i Bolivia inte kan teckenspråk och

inte heller har möjlighet att lära sig det då Bolivias Dövas Förbund nekar dem rätten att lära sig det. APAHI bad Ombudsmannakontoret om stöd och de drev frågan gemensamt. Efter att utbildningsministeriet sagt att de skulle ta hörselskadade i beaktan i framtida ansökningsrundor drev APAHI fallet vidare och i början av februari togs fallet upp av tingsrätten i La Paz som tog beslutet att intyg på kunskap i det bolivianska teckenspråket ska strykas som kriterium för hörselskadade då de ansöker om att studera till lärare. Så nu är teckenspråkskunskaper inte längre ett krav för hörselskadade som vill bli lärare inom ramen för utbildningsministeriets erbjudanden, tack vare APAHI. APAHI är mycket nöjda och känner att hörselskadades identitet och sätt att kommunicera på har erkänts. Länk till Ombudsmannakontorets publikation där nyheten finns. (Mariluz från APAHI är klädd i svartvitrutig jacka och intervjuas en bit ner): <https://www.defensoria.gob.bo/boletin/historico/25> APAHI har god relation med Ombudsmannakontoret och har en överenskommelse med dem som ger dem rätten att gratis låna mötesutrymmen på Ombudsmannens kontor.

APAHI har också hunnit med att representera hörselskadade i en workshop organiserad av Ombudsmannen där man kommenterat på ett lagförslag för arbetsmarknadsintegration för personer med funktionsnedsättning. De har också tillsammans med andra funktionsrättsorganisationer presenterat ett lagförslag för att höja bidraget som ges till personer med funktionsnedsättning som är innehavare av kortet för personer med funktionsnedsättning, inför medlemmar ur den bolivianska senaten. APAHIs kontaktskapande har också lett till att hörselskadade från alla tre föreningarna presenterat om hörselskada och hörselskadades behov inför CONALPEDIS, den nationella enheten för funktionsrättsfrågor (statlig enhet) och ombudsmannakontoret.

Projektet

Projektet, som den här gången heter Wiñay, vilket betyder ungefär "vi växer/utvecklas" på quechua, tillsammans med aymara de största ursprungsspråken, har fyra övergripande mål: att stärka individer, att stärka organisationen, att sprida information i samhället, och att bedriva påverkansarbete. När projektet gjordes/byggdes utgick vi från en problemanalys som medlemmar från de tre föreningarna gjort med hjälp av en konsult, Justo Poma, som tidigare arbetade för MyRight Bolivia och känner gruppen väl. Utifrån de problem som konstaterades sattes mål och sedan aktiviteter för att uppnå målen. Ofta lägger våra bolivianska kollegor ribban ganska högt och när det sedan kommer till kritan får vi fokusera mycket på baskunskap. Vi jobbar mycket mer med att stärka individer och organisationsstärkande aktiviteter än påverkansarbete.

När projektet startades var det ett projekt som skulle gå från 2023-2027. I början av 2024 fick vi veta att det tar slut vid årsskiftet och att framtiden är osäker. Därför har vi

prioriterat om bland aktiviteterna inom projektet och valt ut de viktigaste att göra utifrån ett "worst case scenario", att det inte blir någon fortsättning nästa år.

Stort fokus inom projektet är att stärka föreningsmedlemmarnas kunskaper i hur man driver en förening, då det för många är första gången de är medlemmar och aktiva i en förening. Det finns också en stor variation på kapacitet bland styrelsemedlemmarna. Oftast har några styrelsemedlemmar större kapacitet och några behöver mer stöd för att förstå styrelsearbetet och deras egen roll. Ofta är det något vi jobbar med genom varje styrelseperiod från år ett till och med sista året, då information ofta behövs upprepas. Projektet kräver också mycket administration och mycket arbete läggs ner på att säkerställa att det är hörselskadade själva som kan ta informerade beslut om hur projektet ska framskrida.

Pandemin försvårade arbetet för föreningarna. Projektet la tidigt om arbetet till att ske mer i digitala utrymmen men för många av våra partners är det svårare att ta till sig information digitalt. I början av covid var kostnaderna för internet i Bolivia väldigt höga, men över tid reglerades detta då hela samhället gick över till att bli mer digitalt. Att arbeta digitalt gjorde att de som hade lätt att hänga med på workshops och möten digitalt avancerade men de med större svårigheter hängde inte med. Över tid har alla blivit bättre på att använda digitala plattformar och därför kan vi idag genomföra möten med alla tre föreningar tillsammans, något vi gör några gånger per år. Steget ut i det digitala underlättar för arbete mellan föreningarna och när väl förbundet kommer igång. Samtidigt är det svårare att försäkra sig om att information når fram till deltagarna. Ofta når den inte fram helt och fullt.

Under 2022 utbildades 9 skrivtolkar inom projektet genom en distansutbildning med en svensk skrivtolk. Utbildningen var uppskattad men tyvärr har det varit svårt att behålla skrivtolkarna då varken projektet eller hörselskadade själva har möjlighet att anställa tolkarna i större grad. Privat använder sig hörselskadade mer av automatisk textning. Inom projektet försöker vi hålla skrivtolkar så ofta det går men har tyvärr fått minska på tillfällena pga. budgeten. Idag prioriterar vi skrivtolkning till större tillställningar och efter de behov de deltagande på en viss aktivitet har. Många gånger måste vi också ha teckenspråkstolkar med för att säkerställa deltagande.

För 2024 fanns en mindre satsning planerad för att hitta nya skrivtolkar och göra en internutbildning med en boliviansk teckenspråkstolk som gick skrivtolksutbildningen 2022. I och med att den svenska regeringen klippte alla kontrakt vid årsskiftet 2024-2025 prioriterade vi om inom projektet och det blev svårt att motivera en sådan satsning då våra partners idag inte har möjlighet att anställa skrivtolkar utan projektstöd och det samtidigt fanns mycket annat att prioritera.

Föreningarna: skillnader, utmaningar och behov

ASHICO tillsammans med ASHICRUZ är de föreningar som har fallenhet för kommunikationsproblem. Pga. att funktionsnedsättningen hos många har stor inverkan på kommunikationen har en del svårt att uttrycka sig och att uppfatta vad andra säger och menar. Därav kommunikationsproblem och ibland också konflikter.

ASHICO är föreningen som fått mest stöd, eftersom de har både betald lokal och personal på plats. Det gör att de har bäst förutsättningar och de är den starkaste föreningen av de tre.

Det är framför allt ASHICO och APAHI som driver påverkansarbete. Det har lett till att hörselskadades föreningar har lyckats skapat goda relationer med nationella organisationer som CONALPEDIS, den nationella enheten för funktionsrättsfrågor (statlig instans) och Ombudsmannen. De är också erkända av bland annat justitie- och hälsoministerierna, utbildningsministeriet, samt enheten för funktionsrättspolitiska frågor, som ligger under hälsoministeriet. Erkännandena har noterats främst genom inbjudningar till möten/arbetsbord samt positiva svar på mötesförfrågningar. Samtidigt behöver man i Bolivia vara ett nationellt förbund för att kunna sitta med vid de större förhandlingsborden.

Antalet nya medlemmar ökar. 2018 hade föreningarna tillsammans 104 medlemmar. 2023 är siffran 170. Samtidigt har de ganska höga krav på de som blir fullvärdiga medlemmar. I ASHICO måste man visa upp många olika intyg och genomgå en intervju innan man kan bli godkänd som medlem. De andra föreningarna har liknande processer.

Det är märkbart att de som går med i föreningen har lite kunskap om sin egen funktionsnedsättning, eftersom hörselskada inte är känt. De nya medlemmarna är ofta präglade av en negativ självbild och bristande förståelse för sin funktionsnedsättning. Många har haft det svårt i skolan och svårt att få jobb. I början behövs tid att få lära sig om sin egen funktionsnedsättning och få kamratstöd från andra föreningsmedlemmar. Efter ett tag i föreningen utvecklar de flesta en stark hörselskadeidentitet och känner sig som en del av gruppen. De förstår sig själva bättre och blir bättre på att kräva sina rättigheter och använda de hjälpmedel de har tillgång till. Här är de workshops och andra aktiviteter som kan genomföras tack vare HRFs projekt oumbärliga.

I APAHI finns en stor förståelse för behovet av att göra påverkansarbete och de har sedan de fick sin juridiska person jobbat aktivt med det. I ASHICO finns en medelstor förståelse för detta men de kan fastna på att fokusera på mindre saker, som att få fram hörapparater, eftersom det är få som själva har råd att bekosta sådana, och behovet är stort. I ASHICRUZ finns ganska lite förståelse för påverkansarbete och hur det går till. Enskilda personer i styrelsen tar vissa initiativ med föreningens stödperson, teckenspråkstolken Lourdes, som funnits med sedan föreningens uppstart.

Ett långsiktigt påverkansarbete mot särskilda myndigheter i särskilda ärenden är för många av våra partners svårt att föreställa sig, både pga. att det kan kännas otroligt att de ska lyckas uppnå något stort, men också för att själva processen är för abstrakt och många kan inte föreställa sig hur de skulle gå till väga. Men några individer inom ASHICO och APAHI är fullt införstådda i vikten av ett strategiskt påverkansarbete och försöker hålla hörselskadades intressen med på kartan så gott det går. Men i Bolivia är det också så att nationella myndigheter i första hand lyssnar till förbund och ger inte föreningar någon plats. Därför finns det en önskan bland många att så snart som möjligt starta upp förbundet FENAHIBO igen.

Ledarskap inom föreningarna har byggts upp över åren. Kapaciteten ökar men i och med styrelseval väljs också nya personer in för att lära sig. I föreningarna finns både kapacitet och kunnande. Många individer har stärkts genom sitt arbete i föreningen. Det finns framför allt många kvinnliga ledare som kommit fram genom arbetet, i alla tre föreningar. Värt att nämna är Fabiola Espinoza, en av de mest aktiva då föreningen startade sitt arbete, från 2014 och framåt. Hon jobbar idag på Dansk Handicap Forbunds (ADD) landskontor i Cochabamba med projektkoordinering och stöd till ADDs partnerorganisationer. Mycket av hennes kunskaper kommer från tiden då ASHICO startades upp och genom hennes arbete med projektet med HRF. Fabiola är fortfarande kvar som medlem i ASHICO och ger input och stöd.

Förbundet

Trots att det idag formellt inte finns ett förbund för hörselskadade finns det ändå en god relation mellan hörselskadades organisationer och CONALPEDIS, den nationella enheten för funktionsrättsfrågor (statlig instans). Föreningarna är också erkända av bland annat Ombudsmannen, justitieministeriet, sport- och hälsoministeriet och utbildningsministeriet, samt enheten för funktionsrättspolitiska frågor (ligger under hälsoministeriet). Erkännandena har noterats genom inbjudningar till möten/arbetsbord samt positiva svar på mötesförfrågningar. Föreningarna har alla goda relationer med de lokala myndigheterna och är mer eller mindre aktiva på det lokala planet.

FENAHIBO, ung. Bolivias hörselskadades förbund, bildades 2019 informellt då de tre föreningarna ASHICO, AHLP (från La Paz) och ASHICRUZ tog beslutet att skapa ett förbund för hörselskadade. FENAHIBO genomförde en första kongress i februari 2021 där styrelse valdes enligt stadgar och reglemente, men som sedan föll då föreningen AHLP i februari 2022 drog sig ur förbundet och projektet med HRF. Bedömningen utifrån är att föreningarna skulle tjäna på att jobba med ledarskap, att träna upp fler i hur man arbetar i styrelser och om ledarskap, innan de åter ger sig på att återinstallera FENAHIBO. Samtidigt så har vi ändå prioriterat skapandet av förbundet då den osäkerhet som den svenska biståndspolitikerna just nu för med sig, samt en lagförändring

som är på gång i Bolivia kan försvåra skapandet av nationella förbund i framtiden. Tanken är nu att återuppta arbetet med förbundet medan man säkert har resurser till det genom projektet. Det är viktigt att parallellt fortsätta jobba med att stärka ledarskapet både i föreningarna och i förbundet.

Inom projektet Wiñay har vi tagit in advokat Edwin Soto, tidigare direktör för den nationella enheten för funktionsrättsfrågor, CONALPEDIS, som konsult. Han vägleder och administrerar pappersarbetet för att få till stånd ett förbund för hörselskadade i Bolivia så snart som möjligt.

Nya föreningar

I Cochabambadepartementet har ASHICO stött på en grupp hörselskadade från den mer rurala kommunen Sipesipe som ligger väster om staden Cochabamba. Sipesipe håller på att skapa en egen förening. De genomförde ett grundande möte i juni 2024. De håller som bäst på att göra stadgar och interna reglemente, enligt vad den bolivianska lagstiftningen kräver, för att kunna ansöka om juridisk person. Genom projektet Wiñay får de stöd av en advokat.

Under de senaste månaderna har hörselskadade från staden Sucre i departementet Chuquisaca, söder om Cochabamba, tagit kontakt med ASHICO och bitt om hjälp med att skapa sin egen förening. ASHICO har redan sedan tidigare varit i kontakt med några av personerna, men det här är första gången vi hört att de är intresserade av att själva organisera sig. Därför bjöds två av dem in till en ledarskapsworkshop som genomfördes i Cochabamba i juli i år. ASHICO har också kommit i kontakt med hörselskadade från departementet Oruro som är intresserade av att organisera sig. APAHI har kontakt med en hörselskadad person från departementet Potosi. Tanken är att framöver bjuda in de här personerna till att delta i olika event men också skapa mötestillfällen online där deras specifika behov kan bemötas.

Hörselskadade och döva

Innan det fanns en hörselskadades rörelse i Bolivia hade dövas organisationer monopol "hörselfunktionsnedsättning". Många hörselskadade var med i dövas föreningar och en del döva använde hörapparater och talat språk. När hörselskadades föreningar uppstod uppkom också en konflikt. Bolivias Dövas Förbund, FEBOS, motsätter sig hörselskadade och tycker att de splittrar rörelsen. Samtidigt är FEBOS, sedan hörselskadade "uppkomst" emot användandet av hörhjälpmiddel och arbetar inte för hörselskadades rättigheter och behov. Hörselskadade har själva länge sett behovet att mötas och prata med FEBOS men vill att deras förbund, FENAHIBO, ska ta den diskussionen.

Samtidigt finns ett behov för hörselskadade själva att stärka sin egen kunskap om vilka de är som grupp så att de kan försvara sin rätt att identifiera sig som hörselskadade, inte

bara men också i relation till döva. Ett viktigt steg i det arbetet genomfördes hösten 2023 då de tre föreningarna tillsammans arbetade fram ”hörselskadades profil”, ett dokument som beskriver hur de ser sig själva, vem den hörselskadade är, utifrån olika aspekter: medicinskt, socialt, språk/kommunikation, och juridiskt. Analysen är ett första steg i en levande process.

Funktionsnedsättningar i Bolivia

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ratificerades år 2009. Den implementeras i praktiken genom lag 223, lagen för personer med funktionsnedsättning. I lag 223 erkänns fem olika funktionsnedsättningar: fysisk funktionsnedsättning, synfunktionsnedsättning, hörsel-funktionsnedsättning, intellektuell funktionsnedsättning, psykisk funktionsnedsättning, och multipel funktionsnedsättning.

Tidigare organiserades funktionsrättssektorn enligt de fem funktionsnedsättningarna men det börjar finnas allt fler organisationer som är fokuserade på mer specifika funktionsnedsättningar och sina behov och rättigheter. Tidigare fanns bara Dövas förbund och de är i dag kritiska till hörselskadades föreningar och kamp. En liknande konflikt finns mellan förbundet för personer med fysisk funktionsnedsättning och kortväxta, då den senare gruppen gått ur förbundet för personer med fysisk funktionsnedsättning och skapat egna föreningar. Det finns också grupper som inte får plats inom den bolivianska tolkningen av funktionsnedsättning, som t.ex. blödarsjuka. Den bolivianska tolkningen av FN-konventionen tar inte med den inledande paragrafen, där de undertecknande erkänner att “funktionsnedsättning” och “funktionshinder” är begrepp under utveckling.

Generellt är lagar kring funktionsrätt välformulerade i Bolivia, men trots rättigheter på papper är de långt ifrån förverkligade i verkligheten. Human Rights Watch skrev om Bolivia och funktionsnedsättningar år 2023:

“Bolivia has not aligned its legislation with the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Its laws fail to recognize denial of reasonable accommodation as a form of disability-based discrimination. The government has failed to address discrimination against people with disabilities and ensure inclusive education, accessibility, access to justice, legal capacity, and an adequate standard of living.”

Kort för personer med funktionsnedsättning

Bolivia har ett statligt funktionshinderkort som personer med funktionsnedsättning kan få om de uppfyller vissa kriterier. Kortet ger tillgång till vissa ekonomiska förmåner. Man genomgår en klassificeringsprocess där ett multidisciplinärt klassificeringsteam

gör en medicinsk, psykologisk och social utvärdering av personen, efter vilken graden, typen och procenten av funktionsnedsättning bestäms.

Lindrig funktionsnedsättning = (upptill) 30%, får inte kort

Måttlig funktionsnedsättning = 31–49% får kort, får inte bonus

Grav funktionsnedsättning = 50–80%, får kort och bonus

Mycket grav funktionsnedsättning = 81–100%, får kort och bonus

Många personer med hörselnedsättning uppnår inte tillräckligt hög grad av funktionsnedsättning enligt klassificeringsprocessen för att få kortet. Kortet ger bland annat rätt till:

- En statlig bonus varje månad, 250 BOB (ca 370 SEK), endast för de som har minst 50% funktionsnedsättning
- Gratis sjukvård i statliga sjukhus och gratis mediciner
- Gratis utbildning i statliga skolor och universitet
- Billigare kollektivtrafik
- 50% billigare flygbiljetter, nationella flyg
- Gratis biobiljetter, alla föreställningar
- Gratis inträde i fotbollsstadium
- Vissa administrativa intyg ska erhållas gratis (födelseattest, vigselbevis, examensbevis m.m. Examensbevis kan t.ex. kosta mellan 5 000–15 000 SEK.)
- Ibland ger staten ut matpaket till personer med funktionsnedsättningar om de har kortet.

Även om man har ett kort för personer med funktionsnedsättning är det inte säkert att man får tillgång till de ekonomiska förmånerna som finns knutna till det. En del företag vill till exempel inte ge rabatter som utlovas till personer som har under 50% funktionsnedsättning på sitt funktionshinderkort.

Situationen i Bolivia

Det är idag oroligt i Bolivia. Landet befinner sig i en ekonomisk kris. Regeringen har nästan gått i konkurs genom att importera och kraftigt subventionera bränsle. Den officiella växelkursen mellan bolivianos och amerikansk dollar har i praktiken kollapsat och på den inofficiella marknaden har priset stigit med över 50%. Det råder stor brist på både diesel och dollar, vilket skapar stor oro i samhället. Regeringen har inte gjort några större förändringar för att lösa situationen utan utlovade i stället en folkomröstning där folket ska få ta beslut om subventioneringen av diesel. Men folkomröstningen skulle äga rum först i december, samtidigt som man gör val av domare, något som i Bolivia görs genom val.

Till samma folkomröstning hade president Arce föreslagit en fråga om huruvida tidigare presidenter kan söka omval. Frågan syftar till den tidigare presidenten Evo Morales, vars valbarhet är oklar. I Bolivia kan en president sitta två mandatperioder men Morales lyckades sitta tre mandatperioder, 2006–2019, pga ett juridiskt kryphål.

Både president Luis Arce och före detta president Evo Morales tillhör partiet MAS, Movimiento al socialismo. Partiet är idag splittrat mellan de två ledarna och deras anhängare brukar kallas "arsistas" respektive "evistas". Båda ledarna vill ställa upp i presidentvalet som äger rum i augusti 2025 som representanter för MAS. Just nu pågår en kamp om vem som är den rättmätiga ledaren av partiet och de båda ledarna och deras anhängare smutskastar varandra.

Det finns idag inte någon solklar ledare av oppositionen. Den tidigare interimspresidenten Jeanine Áñez och Santa Cruz f.d. guvernör Luis Fernando Camacho sitter fängslade anklagade för olika saker relaterade till de sociala oroligheterna 2019, då Evo Morales avgick efter att militären uppmanade honom till att avgå. En av de idag starkare kandidaterna för oppositionen är staden Cochabambas borgmästare Manfred Reyes Villa, en f.d. militär som också tidigare varit borgmästare och haft många korruptionsanklagelser mot sig, men som uppskattas av många med orden "han är korrupt men han implementerar också".

Bristen på bränsle och dollar märks redan starkt i landet. Den första sektorn att påverkas var transportsektorn, men nu har också andra sektorer gått ut och uppmanat sin sektor till protester. Byggnadssektorns ledare har gått ut och sagt att de måste lägga ned vissa planerade byggnader då det är dyrare att köpa material pga situationen med dollarn, samt svårt att transportera material pga. bränslebristen.

Om inte den ekonomiska krisen vore nog så har den folkräkning som nyligen gjorts, första sedan 2012, gett oväntade resultat. Delvis har man inte nått upp till den förväntade befolkningsökningen, samt att vissa större städer som till synes har växt sedan inte gjort det enligt den nya folkräkningen. Det har lett till att olika politiska ledare tror att någon har manipulerat siffrorna och att det ligger politiskt motiv bakom det. Även katolska kyrkan har ställt sig frågande till resultaten, som visar på knappt en miljon färre invånare än förutspått. Den nationella statistikenheten, INE, menar att covid, ett lägre födelsetal samt emigration spelat in. INE har öppnat för möjligheten att det görs en internationell revision. Folkräkningen är viktig eftersom den bestämmer både politiska mandat och statliga medel.

I Bolivia är det vanligt att olika grupper demonstrerar då de är missnöjda med något. Olika sektorer har redan i omgångar protesterat. Ett tag låg transportsektorn nere, inte bara pga bränslebristen utan också i protest mot regeringens dåliga skötsel av importen.

Det är vanligt att man vid protester stänger av olika vägar och inte tillåter någon att komma fram. Det är svårt att förutspå läget den närmsta tiden men redan till idag, 2 september, är det utlovat protester mot regeringen och hur de sköter den ekonomiska situationen, samt mot resultatet i folkräkningen.

Möte med hörselskadades föreningar i Bolivia

Under tiden 7–11 november besökte undertecknad tillsammans med projektledaren Maija Nilsson och två representanter från Unga Hörselskadade (UH), Liv Marklund och Linnes Ruf, Bolivia och deras föreningar för hörselskadade. Dessutom hade gruppen två språktolkar och två skriv- och teckenspråkstolkar med på resan. Syftet med resan var att följa upp projektet HRF har med hörselskadade i Bolivia genom MyRight. Platsen vi var på var Cochabamba.

Vi arbetar idag främst med de tre juridiskt godkända föreningar ASHICO i Cochabamba, APAHI i La Paz och ASHICRUZ i Santa Cruz.

På **torsdagen 7/11** aklimatiserade vi oss och bekantade oss med föreningen i Cochabamba, genom besök i deras föreningslokal.

På **fredagen 8/11** fick vi genomgång av Plan 90 av Boris Chalar, som själv är synnedstätt och tillhör en funktionshinderorganisation.

FES är en stiftelse för utbildning och service och Plan 90 finns under FES. FES är en NGO vars syfte är att stödja särskilt utsatta grupper.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ratificerades år 2009. Den implementerades genom lag 223 i Bolivia där fem olika funktionshinder-nedsättningar erkänns: fysisk funktionsnedsättning, synfunktionsnedsättning, hörsel-funktionsnedsättning, intellektuell funktionsnedsättning, psykisk funktionsnedsättning och multipel funktionsnedsättning.

Det finns ett samförbund för personer med funktionsnedsättning COBOPDI. Plan 90 arbetar på olika nivåer för hälsa, arbetsmarknad, utbildning och tillgänglighet. Särskilt för barn och kvinnor på landsbygden. Inte helt lätt att förstå organisationen mellan de olika funktionshinderorganisationerna.

Under fredagskvällen träffade vi ASHICO:s medlemmar. Linnea och Liv visade ett trevligt bildspel om sina hörselresor, UH:s arbete både nationellt och på Europanivå vilket gjorde starkt intryck på deltagarna. Många deltagare berättade om sina svårigheter med sina hörselskador, Många har vuxit upp i Cochabamba där ingen förstod vad som var fel, dålig kunskap kring hörselskador både bland föräldrar och sjukvården. Många hade känt sig ensamma, mobbade och uteslutna. Många sorgliga berättelser. I kontakt med ASHICO hade många fått råd och hjälp för att gå vidare med sin hörselskada. I Bolivia finns ett bekymmer att hörselnedsättning inte betraktas som ett funktionshinder på samma sätt som döv. Hörselvården är inte alls utvecklad. Kunskapen om hörselskador är mycket dålig både hos befolkningen och myndigheter.

Lördag 9/11

Var vi på ett konferenscenter Samay Wasi på en tvådagars ledarutbildning dit det kom medlemmar från La Paz, Santa Cruz, ASHICO, Sucre och Sipe Sipe.

Maja Nilsson, vår projektledare, började med att berätta om samarbetet mellan HRF och Bolivia från 2009 och fram till idag. Projektet Winay, vilket betyder ”vi växer/utvecklas är planerat för 2023–2027 som har fyra övergripande mål: att stärka individer, att stärka organisationen, att sprida information i samhället och att bedriva påverkansarbete. Eftersom den svenska regeringens biståndspolitik håller på att förändras är framtiden mycket osäker vilket Maja även informerade deltagarna. En utmaning för HRF är hur vi kan påverka svensk biståndspolitik!

Efter Maja berättade jag om min hörselresa och HRF:s arbete i Sverige. Bästa frågan var varför är ni bara 20 000 medlemmar när det finns 1,5 miljoner med hörselnedsättning i Sverige. Detta visade också att vi arbetar med samma problematik såsom medlemsrekrytering och påverkansarbete även om vi arbetar på olika plan.

Liv och Linnea fortsatte med att åter visa sitt bildspel om sina hörselresor och UH:s arbete både nationellt och på Europa plan. Även denna dag blev deltagarna väldigt tagna över tjejernas svåra hörselresor.

Lördagen fortsatte med att föreningarna berättade om sitt arbete.

ASHICRUZ, föreningen i Santa Cruz rapporterade om

- Organisationsstärkande aktiviteter med workshop för att stärka styrelsen
- Rekrytera nya medlemmar genom Instagram och Facebook
- Politisk påverkan, workshop hur man påverkar politiker
- Föreningen hade deltagit i mässor och marknader

APAHI föreningen i La Paz fick juridisk status 2023

- Organisationsstärkande aktiviteter genom mindre möten via zoom.
- Workshop kring våld och jämställdhet
- Politisk påverkan, under 2024 vann APAHI ett viktigt fall i motsvarande tingsrätten i La Paz. En medlem ville utnyttja möjligheten som finns för personer med funktionsnedsättning att gå lärarutbildningen gratis. Studenten nekades först för hon inte kunde teckenspråk. Genom att APAHI drev frågan erhöll studenten möjlighet till gratis studier.

ASHICO, föreningen i Cochabamba, grundades 2015

- Arbetar med påverkansarbete genom att delta i mässor.

- Föreningen arbetar med information genom radio och TV.
- Arbetar med hörapparats företag och audionomer. Föreningen har nära samarbete med föräldrar till hörselskadade barn.
- Föreningen har hjälpt hörselskadade i Sipe Sipe att starta en förening.

Söndagen 10/11

Under söndagen genomförde Boris Chalar en ledarskap workshop utifrån mänskliga rättigheter, genom trevliga praktiska och teoretiska övningar där vi alla deltog. Mycket pedagogisk dag under fantastisk ledning.

Måndagen 11/11

Vi åkte taxi till Sipe Sipe där Gilder ordförande först visade oss stans centrum och kommunkontoret. Därefter åkte vi vidare till föreningens lokal, ett rum som en medlem skänkt till föreningen. Rummet invigdes av medlemmar av kommunfullmäktige, en grannförening och ASHICOs ordförande Luis. Lokalen är ett enkelt utrymme som ska målas och möbleras. Viktigt för föreningen med egen lokal att utgå ifrån. Föreningen har ett viktigt arbete framför sig med hörselskadade på landsbygden.

Under eftermiddagen flög tolkar och UH hem till Sverige.

Maja och jag hade ett avslutande samtal med ASHICO och avslutade med en gemensam middag.

Jag är imponerad av det arbete föreningarna bedriver utifrån sina premisser, den bristande kunskapen kring hörselskadade både personligen och hos myndigheter.

Kostnader för hörapparater ligger kring 300–4 000 dollar. 45 000 dollar för en CI-operation. En del hörselskadade beger sig till Spanien eller Argentina för operationer. Det finns inga försäkringar som täcker hörapparater. Det finns frivilligorganisationer som kan stödja hörselskadade med hörapparater. ASHICO har samarbete med partners som inte är vinstdrivande och kan erbjuda begagnade hörapparater.

Jag vill tacka alla som var med dessa dagar och som berättade om sina hörselresor och sitt arbete för hörselskadade både från Bolivia och Sverige! Speciellt tack till Majja som höll ihop den svenska gruppen!

/Marie-Louise Andersson

Risکاناليس och riskhanteringsplan

Förbundet arbetar kontinuerligt för att identifiera och värdera risker i organisationen. Detta ger underlag för att ta fram åtgärder och strategier för att eliminera, förebygga eller begränsa risker. Det skapar också en beredskap för att mildra och hantera konsekvenserna av negativa händelser.

Detta dokument har utarbetats under hösten 2024 och identifierar de största riskerna för HRF som organisation och dess verksamhet och beskriver hur vi hanterar och/eller möter dessa risker.

Trovärdighet och anseende

Identifierade risker

Förbundet har idag ett högt anseende, men är också i en utsatt position om vi skulle råka ut för negativ uppmärksamhet i media. Konsekvenserna av händelser som kan skada förbundets trovärdighet och anseende beror på vad det gäller och hur det uppmärksammas.

Även om det rör sig om ogrundade påståenden och även om inget fel begåtts i juridisk mening, så ligger det i HRFs intresse att alltid leva upp till allmänhetens högt ställda förväntningar och vårda vårt anseende och vår trovärdighet, med så stor transparens som möjligt.

Om HRF får negativ medial uppmärksamhet kan det få en rad konsekvenser inom flera områden.

Vi ser särskilt tre faktorer som påverkar hur stora konsekvenserna blir:

1. I vilken grad den negativa uppmärksamheten är kopplad till HRF
2. Hur stort ansvar HRF och organisationens företrädare har för det som uppmärksammas
3. Hur publiciteten och orsaken till medieuppmärksamheten hanteras av HRF

Medlemmar, givare och allmänheten i stort kan tappa förtroende för oss. Vi riskerar i så fall att förlora både medlemmar och intäkter.

Negativ publicitet kan också skada vårt anseende på ett sådant sätt att HRFs trovärdighet ifrågasätts. Vi riskerar i så fall att vårt varumärke blir svagare och att och att vi får sämre möjligheter att väcka opinion och vinna stöd för de frågor vi driver.

Exempel på händelser som skulle kunna skada förbundets trovärdighet och anseende:

- Företrädare anklagas/döms för grovt brott
- Företrädare har ett klandervärt uppträdande
- Insamlade medel, medlemsavgifter och andra medel som HRF har ansvar för används på ett sätt som allmänheten – eller grupper i samhället – inte stödjer
- Insamlade medel används till andra ändamål än vad som kommunicerats eller förspeglats givare
- Information eller ageranden som är vilseledande, väcker anstöt eller skadar förtroendet för HRF på annat sätt
- Rådgivning från HRF som missleder eller skadar individ
- Felaktig hantering av personuppgifter eller att andra får tag i personuppgifter som finns lagrade i HRFs register och använder det på fel sätt

Riskhantering

Förbundets utgångspunkt är att vara så transparenta och tydliga som möjligt i allt vi gör, att vi följer våra policys och stadgar samt efterlever lagstiftning och de krav som ställs på oss som organisation. Vi säkerställer rutiner för kunskapsöverföring och interninformation. De beslut vi fattar ska vara genomtänkta och kunna försvaras när det ställs frågor.

Vi har en krishanteringsplan som innehåller riktlinjer och ger praktisk vägledning för hur vi kan agera vid olika situationer. Det finns även en krisgrupp som sammankallas i händelse av kris. Detta för att så långt det är möjligt, kunna minska de negativa följd-effekter som kan uppstå till följd av en krissituation. I krisplanen finns bland annat riktlinjer för hur HRF ska kommunicera vid kris och vem som gör uttalanden till media i olika frågor.

Ekonomi

Identifierade risker

- Allmänhetens bidrag sjunker
Eftersom HRFs intäkter från gåvor från allmänheten är en hög andel av våra totala intäkter får en nedgång stora konsekvenser för vår finansiering.
- Statsbidraget minskar
Antal medlemmar och föreningar/distrikt utgör beräkningsgrunden för vårt statsbidrag. Desto fler medlemmar och föreningar desto högre statsbidrag. Risken för att bidraget minskar är stor, framför allt då antalet föreningar minskar (se organisation nedan).

- Förlorade intäkter på grund av att vi inte uppfyller administrativa krav
Vårt 90-konto är viktigt för vår insamlingsverksamhet. Förlorar vi detta på grund av att vi inte uppfyller kraven kan detta få stora konsekvenser.
- Oförutsedda större kostnader och/eller markant kostnadsökning i samhället
Kan till exempel vara en oväntat stor pensionskostnad eller kostnadsökningar i samhället till exempel på grund av inflation eller löneökningar.
- Marknaden går ner
En långvarig lågkonjunktur eller annan händelse som orsakar nedgång på marknaden skulle påverka våra värdepapper. Risken för negativ ekonomisk påverkan blir större om vi behöver pengar akut och måste sälja av vid "fel" tillfälle.
- Annonsintäkter minskar
HRFs annonsintäkter är viktiga för att vi ska kunna bedriva vår verksamhet. På senare år har vi sett en markant nedgång i annonsintäkter, bland annat i Auris. Minskar detta ytterligare kan detta få stora konsekvenser.
- HRFs balanserade kapital blir för lågt
HRFs egna kapital är viktigt för att trygga stabiliteten om vi går mot sämre ekonomiska tider. Kapitalet har minskat de sista åren som en följd av det ekonomiska läget. Om kapitalet skulle bli för lågt innebär det minskad trygghet och kan också göra att likviditeten blir ansträngd.

Riskhantering

Förbundet har ett aktivt arbete med att få en långsiktigt hållbar ekonomi. För att stärka vår finansiering arbetar vi med att utveckla flera intäktskällor bland annat insatser för att effektivisera och bredda insamlingsverksamheten, vi gör projektansökningar samt arbetar för att öka avkastning på värdepapper. Förbundet har kostnadskontroll, och kostnadseffektivitet, detta är under kontinuerlig bevakning och diskussion.

Om en akut försämring i ekonomin uppstår har förbundet rutiner och beredskap för att upptäcka detta samt att snabbt styra om några av verksamhetens kostnader. Förbundskansliet i samråd med förbundskassör analyserar löpande verksamhetens budgetutfall och uppdaterar prognoserna för året. Avvikelser rapporteras till förbundsstyrelsen.

Ekonomiutskottet har löpande diskussioner om risker och strategier för att hantera dessa. Förbundet erbjuder även föreningar och distrikt stöd i deras ekonomiska situation vid behov.

För att dämpa effekten av eventuella minskade intäkter via gåvor från allmänheten arbetar vi för långsiktighet genom månadsgivande och möjlighet att ge till HRF genom olika kanaler. Vi investerar i nya metoder som vi ser är framgångsrika för att kunna möta framtidens utmaningar. Vi ser kontinuerligt över fasta kostnader för att snabbt ställa om vid eventuella kriser och för att möta de administrativa kraven för 90-kontot.

Förbundets sparade kapital är en säkerhet för att minska risken för drastiska nedskärningar i verksamheten vad det gäller förbundskansli, personal och verksamhetsaktiviteter om vi får ett par års försämrade ekonomiska resultat. För att säkerställa att förbundet har en god ekonomi har ett nyckeltal tagits fram som innebär att HRFs balanserade kapital (fritt kapital) bör vara mellan 30–100 % av förbundets kostnader per år.

Blir nedgången bestående ska det finnas tid att kunna göra omställningar.

För att säkerställa en långsiktighet skall det egna kapitalet användas på ett ansvarsfullt sätt. Målsättningen är att max 10% av kapitalet vid varje tillfälle kan användas för omställningar eller satsningar för att bryta nedgången. Beslut om detta hanteras av Förbundsstyrelsen vid varje tillfälle.

Ett annat nyckeltal som redovisas i förvaltningsberättelsen är soliditet, som visar eget kapital i procent av balansomslutningen. Soliditeten anger organisationers stabilitet eller förmåga att motstå förluster och överleva på längre sikt. Om soliditeten blir lägre än stipulerade 70 % görs en omedelbar översyn av det ekonomiska läget och nödvändiga åtgärder vidtas.

Organisation

Identifierade risker

- Minskat intresse för ett engagera sig lokalt/regionalt
Det är en allt större utmaning att få medlemmar att engagera sig ideellt i föreningar och distrikt, antingen som förtroendevalda eller som ett stöd i verksamheten. Om detta fortsätter blir svårt att upprätthålla den organisation HRF har idag.
- Antalet föreningar minskar
Cirka 40 % av HRFs föreningar flaggar för svårigheter att upprätthålla föreningsverksamheten. Minskat antal föreningar på lokal nivå påverkar HRFs möjligheter att verka intressepolitiskt i dessa områden samt att erbjuda social gemenskap genom lokala aktiviteter. Om föreningsantalet minskar kraftigt får det stora konsekvenser för HRF som organisation.

- Vikande medlemsantal

Ju fler medlemmar ju mer relevant blir förbundet som företrädare för våra medlemsgrupper och desto starkare är vår röst i opinionsarbetet. Medlemsantalet har under ett antal år varit vikande. Antalet föreningar är också avgörande för att upprätthålla medlemsvärvningen lokalt.

Riskhantering

Förbundet arbetar kontinuerligt med att stimulera utveckling för våra föreningar och distrikt. För att stärka och inspirera våra förtroendevalda erbjuds utbildningar, information och verktyg. Föreningsverksamheten ges löpande stöd med forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Vi följer upp föreningar som riskerar att bli vilande och ge stöd för att starta upp vilande föreningar.

Förbundet strävar efter att underlätta bildandet av en förening och att bedriva föreningsverksamhet genom att minimera administrativa och formella krav så mycket som möjligt.

Det görs också satsningar på att öka medlemsengagemanget genom utveckling av engagemangsformer så att trösklarna sänks för att engagera sig lokalt.

Kontinuerligt görs insatser för att stimulera medlemsrekrytering genom olika kampanjer, återrekrytering och nyrekrytering. För att kunna fånga upp behov och önskemål både bland potentiella medlemmar och medlemmar genomför vi undersökningar. Resultaten ger vägledning hur vi kan utveckla arbetssätt, mötesplatser och former för engagemang som ökar intresset för att bli medlem och att stanna kvar som medlem. Kännedom om förbundet är stort, vi har ett högt anseende och många som skulle rekommendera HRF till andra.

Föreningsverksamheten ges löpande stöd med utbildningar, forum för erfarenhetsutbyte och stöd. Vi följer upp föreningar som riskerar att bli vilande och ger stöd för att starta upp vilande föreningar. Kongressen 2021 beslutade att ett av våra fyra prioriterade områden ska vara "Tillsammans växer vi". En satsning på att vår organisation ska växa år från år, både i kvalitet och i medlemsantal. Under hela kongressperioden ska vi arbeta för att utveckla vår verksamhet för att bygga föreningar och stödja medlemsengagemang.

Resurser och verksamhet

Vid förbundskansliet finns resurser som kan anses vara kritiska för HRFs fullgörande av uppdrag och verksamhet, till exempel nyckelpersoner, lokaler, IT-system, arbetsverktyg med mera. Även förslut av särskild kompetens kan i det korta perspektivet orsaka

hinder i verksamheten. Allvarliga händelser i omvärlden kan också utgöra faktorer som kan påverka prioriteringar och resurstillgång i verksamheten.

Identifierade risker

- Nyckelperson som har kort uppsägningstid

Jämte kollektivavtalets bestämmelser har de flesta anställda en relativt kort uppsägningstid på två månader. Därtill är många uppdrag och tjänster inom förbundet unika och innehas ofta av endast en person.

Om en medarbetare i en nyckelroll väljer att säga upp sig kan det därför i det korta perspektivet ge betydande återverkningar i verksamheten. Det kan innebära att delar av verksamheten stannar upp, fram till att den aktuella tjänsten återigen är bemannad, vilket påverkar förmågan att genomföra aktiviteter.

- Brister i fysisk, organisation och psykosocial arbetsmiljö

Lång tids hög arbetsbelastning, brister i organisation och ledning med mera kan föra med sig betydande hälsorisker.

- Betydande hinder i arbetet

Om till exempel arbetsverktyg, kommunikation och IT system inte fungerar kan det uppstå betydande hinder i verksamheten. Det kan till exempel handla om brister avseende tillgång till internet, dataintrång, virusattacker med mera.

- Politiska beslut eller till exempel myndighetsbeslut som leder till omfattande/drastiska förändringar i regelverk, kostnadsökningar eller resursfördelning som påverkar:

1. HRFs förutsättningar att driva verksamheten
2. Intressepolitiskt arbete och hörselskadades villkor negativt

- Brister i internkontroll, administrativa rutiner och processer

Brister i internkontroll, rutiner och processer för beslut, avtalshandläggning, ekonomiadministration etc. ökar risken för att felaktigheter, misstag och att till exempel medvetna regelöverträdelser inte upptäcks.

Riskhantering

HRF arbetar för att vara en attraktiv arbetsgivare och erbjuda en hörselsmart arbetsplats som skapar förutsättningar för samverkan, rimlig arbetsbelastning, ändamålsenlig organisation, tydlig ledning och engagerade medarbetare.

Generalsekreteraren ansvarar för att tillsammans med HR chef och enhetschefer kontinuerligt utvärdera och utveckla arbetsprocesser, olika rollers funktion och organisationens bemanning.

Med syfte att systematiskt utveckla den organisatoriska och sociala arbetsmiljön har en skyddskommitté etablerats för att förbättra SAM-struktur, arbetssätt och kvalitet.

HRF vill bidra till att medarbetarens livspussel fungerar. Viss flexibilitet och möjlighet till hybridarbete erbjuds därav, vilket ökar förutsättningarna för en balanserad livssituation.

För att säkerställa kompetensförsörjning arbetar HRF systematiskt med rollanpassad introduktion där flera kompetenser vid kansliet involveras för att skapa goda förutsättningar för nya medarbetare. HRF erbjuder regelbundet verksamhetsrelaterad kompetensutveckling, ett utvecklingsbehov som fångas upp inom ramen för medarbetarsamtalet.

Förbundskansliet arbetar fortlöpande med att för vissa utsatta administrativa verksamhetsdelar utarbeta dokumentation och kompetensutveckla ”backup-personer” för arbetsuppgifter som är nödvändiga för att verksamheten skall kunna löpa på. Det kan till exempel handla om löpande bokföring, utbetalningar och löner.

Med syfte att förhindra större hinder i verksamheten uppdaterar HRF fortlöpande funktionella rutiner, nödvändiga arbetsverktyg, fungerande IT-system etc. Det handlar till exempel om att inom IT-området öka organisationens cybersäkerhet undersöka möjligheterna till försäkringar som säkerställer handläggning och åtgärder i händelse av till exempel dataintrång.

Strukturerna för förbundskansliets halvårsuppföljning, verksamhets- och budgetuppföljning ger goda förutsättningar att fortlöpande identifiera risker och vidta förbättringar i händelse av betydelsefulla förändringar i omvärlden. Vid större förändringar förankras beslut inom ramen för förbundsmötet.

Attestordning HRF – firmateckning, avtal, attest, inköp

Firmateckning/avtal

- Med firmateckning menas en juridisk fullmakt att sluta avtal och/eller ingå förpliktelser för förbundets räkning.
- Firmateckning erfordras för att ingå avtal med en större ekonomisk påverkan (kostnad) eller annan stor påverkan för HRF, eller då motparten så kräver.
- Firmateckningen fastställs av förbundsstyrelsen i ett separat beslut. För aktuella uppgifter – se gällande beslut i förbundsstyrelsens protokoll.
- Avtal skall inte ingås om det föreligger någon form av jävsituation. Som individ har man alltid en skyldighet att informera om det råder en jävsituation vid till exempel ingående av ett

Bank-, plusgiro- och notariatskonton

- Vem som tecknar dessa konton fattas av förbundsstyrelsen i ett separat beslut. För aktuella uppgifter – se gällande beslut i förbundsstyrelsens protokoll.

Värdeförsändelser

- Värdeförsändelser, assurerade och rekommenderade brev kan kvitteras ut av förbundsordförande, förbundskassör, generalsekreterare eller ekonomichef.

Attest

Att ha attesträtt innebär att ha ansvar och befogenhet:

- att besluta om inköp och beställning av varor och tjänster till en kostnad som bedöms skälig och ligger inom ramen för budgetansvar samt att inköp/beställning inte strider mot HRFs uppfattning enligt Värdegrunden.
- att godkänna fakturor och andra betalningsunderlag för betalning.
- att bedöma att pris och leverans stämmer överens med vad som överenskommit. Om transaktionen grundas på ett avtal skall detta avtal hänvisas till vid attest.
- att godkänna interna bokförings- och betalningsunderlag (reseräkning, tidrapport och liknande).
- att bedöma att åsatt kontering är korrekt och att transaktionen registreras på rätt tidsperiod.

Ingen attestberättigad får attestera egna eller överordnads kostnader (resor, traktamenten, facklitteratur etc.).

Generalsekreterarens personliga kostnader attesteras av förbundsordföranden. Förbundsordförandens kostnader attesteras av förbundskassör. Generalsekreteraren attesterar övriga förbundsstyrelsens ledamöter.

Inköp/upphandling

Beställning och inköp av varor och tjänster:

- Inköp av varor och tjänster får göras enligt attestinstruktion.
- Vid större inköp/upphandling av varor, tjänst eller en investering bör offert från minst tre leverantörer infordras.
- I inköpsituationen får det inte förekomma någon jävsituation mellan beställare och leverantör. Om så skulle vara fallet hänskjuts frågan till Förbundsstyrelsen för beslut.
- Attest av faktura från leverantör av vara eller tjänst kräver två personers godkännande:
  1. En person som kan intyga att leverans stämmer enligt order och faktura
  2. Attestansvarig (godkännande av kostnad och kontering) att besluta om inköp och beställning av varor och tjänster till en kostnad som bedöms skäligen och ligger inom ramen för budgetansvar samt att inköp/beställning inte strider mot HRFs uppfattning enligt Värdegrunden

Investering

Med investering menas inköp av maskin, inventarie eller annan tillgång med en beräknad livslängd på minst 3 år och ett värde motsvarande minst ett halvt basbelopp. Den årliga kostnaden i resultaträkningen blir inventariens avskrivning.

Investeringar över 100 000 kr som inte ingår i budget skall godkännas av förbundsstyrelsen; i andra fall har generalsekreteraren rätt att fatta beslut om en investering.

Även om inventarierna anskaffas med ett hyres- eller leasingavtal gäller samma attestregler som för investering.

Vem attesterar vad?

Generalsekreteraren attesterar

- kostnader och intäkter inom ramen för förbundskansliets verksamhet – enligt verksamhetsplan och budget.
- en icke budgeterad kostnad ej överstigande 100 000 kr.
- personliga kostnader avseende enhetscheferna, HR-chef, planeringssekreterare och organisationsutvecklare samt förbundsstyrelsens ledamöter (ej förbundsordföranden).
- nyanställning och anställningsavtal.
- löner och löneförändringar.
- budgeterat inköp i form av investering.

Övrig personal

Generalsekreteraren har ansvaret att ta fram en attestordning och attestlista för övrig personal med utgångspunkt från ansvarsfördelning och beslutad verksamhetsplan och budget. Dessa ska uppdateras årligen och uppdateras när omständigheterna så kräver.

Förbundsordförandens rapporter

26 september	Möte med Socialstyrelsens funktionshinderråd. Deltog i uppvaktning på MFD:s 10-årsjubileum. Digitalt möte med ordföranden för hörselskadeorganisationerna i Bolivia.
1 oktober	Möte med HRF Malmöföreningens styrelse.
2 oktober	Dialogträff med hörselvården och politiker i region Skåne.
3 oktober	Möte med Socialstyrelsens funktionshinderråd.
10 oktober	Dialogträff med hörselvården och regionpolitiker i Norrbotten.
12 oktober	Deltog på HRF Södermanlands höstmöte.
16 oktober	Blev intervjuad av journalist från SVT Rapport angående de långa köerna till audionommottagningarna runtom i landet.
19 oktober	Besökte HRF Linköping på Hörselskadades Dag.
21 oktober	Möte med Cochlear.
22 oktober	Möte med Ida Hansson, ordförande, och Jonathan Elebjörk Wahlqvist, generalsekreterare på UH.
29 oktober	Möte med Susanna Ahlström (HRF) och Klas Nelfelt (FSDB), brukarorganisationernas representanter i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS). Mötet gällde nominering av en brukarrepresentant till den vetenskapliga kommittén, som ska granska och godkänna abstracts till SAS kongress i november 2026.
4-5 november	Möte med Hörseliforskningsfondens styrelse.
5 november	Deltog i möte med IEC TC21/WG13 om framtagande av standard för Auracast.
8 november	Deltog på 40-årsjubileet till minne av den första CI-operationen. Jubiléet anordnades av Karolinska Universitetssjukhuset.

13 november	Deltog på MyRights medlemsmöte.
14 november	Möte med Ordförandegruppen.
15 november	Deltog på digital informationsdag om CI, anordnad av Karolinska Universitetssjukhuset. Värd för HRF's webinarium om AA-projektet Digitalt där vi hör till. Webinariet var en av flera programpunkter på Digitalidagarna.
16 november	Mötesordförande på HRF Gävleborgs höstmöte.
19 november	Deltog i möte med Boverkets arbetsgrupp om informationskampanj kring Enkelt avhjälpna hinder.
21 november	Deltog på Audiologisk dag, som anordnades av Svenska Audiologiska Sällskapet. Unga Hörselskadade var medarrangör.
25 november	Besökte Svenska Hörselförbundet i Helsingfors tillsammans med Mattias Lundekvam och Nina Andersson Weaver. Syftet med besöket var att överlämna ordförandeskapet för Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté till dem (och Kuuloliitto).
27 november	Deltog på Swedbanks stiftelseseminarium. Höll ett föredrag för hörselvårdscheferna på deras årliga möte.
28 november	Deltog på Givas lansering av rapporten Utmaningar och möjligheter för civilsamhället – vad säger ledarna?
29 november	Möte med Svenska Audiologiska Sällskapets valberedning.
3 december	Möte med styrelsen för stiftelsen Rikstolktjänsten (RTT).
5 december	Deltog i möte med Boverkets samrådsgrupp. Deltog i möte med Socialstyrelsens funktionshinderråd. Jag fick bl.a. träffa och prata med Björn Eriksson, som är ny generaldirektör för Socialstyrelsen.
6 december	Möte med Svenska Audiologiska Sällskapets valberedning.

- 9 december Deltog i PSFunk 2024. Årets dialogdag hade titeln Inkluderande krisberedskap och information i orostider.
- 10 december Deltog i möte med Regeringens utökade patientråd. Rådet fick besök från Nationella vårdansvarskommittén som informerade om sitt uppdrag. De ska bl.a. utreda ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården.
- 12 december Deltog i möte med en arbetsgrupp, utsedd av IEC TC21/WG13, om framtagande av standard för Auracast.

Förbundsordförandens delegationer

26 september	Eva Blomqvist deltog i digitalt möte med ordförandena för de tre föreningarna för hörselskadade i Bolivia.
5-6 oktober	Stig-Axel Nilsson deltog på årets Norrlandsträff i Luleå.
26 oktober	Eivor Johansson besökte HRF Lidköping-Götene och berättade om förbundets arbete med speciell inriktning på arbetsliv.
26 oktober	Jonas Sahlberg deltog på HRF Västra Götalands höstmöte.
5 november	Susanna Ahlström deltog i invigning av utställning i Norrköping med anledning av HRF Östra Östergötlands 90-årsjubileum.
6-13 november	Marie-Louise Andersson besökte Bolivia. Syftet med besöket var att följa upp det biståndsprojekt som vi bedriver där tillsammans med de lokala föreningarna för hörselskadade i Bolivia.
8 november	Eva Blomqvist och Jonas Sahlberg deltog på 40-årsjubileet till minne av den första CI-operationen. Jubiléet anordnades av Karolinska Universitetssjukhuset.
16 november	Susanna Ahlström deltog på HRF Kronobergs höstmöte.
16-17 november	Jonas Sahlberg deltog på UH:s årsmöte i Bollnäs.
27 november	Jonas Sahlberg deltog på Swedbanks stiftelseseminarium.

Generalsekreterarens delegationer

24 september	Mattias Lundekvam deltog på möte med Funktionshinderdelegationen.
26 september	Mattias Lundekvam deltog på MFD:s Öppet Hus med anledning av deras 10-årsjubileum.
1 oktober	Monica Lövström deltog på möte med NAG-hörsel, Nationell arbetsgrupp för audiologi.
3 oktober	Sara Bryntse deltog på informationsforum med Arbetsförmedlingen.
10 oktober	Mattias Lundekvam deltog på möte med Funktionshinderrådet vid MFD.
16 oktober	Mattias Lundekvam deltog på MyRights medlemsmöte.
21 oktober	Mattias Lundekvam deltog på SVT:s avtackning av Hanna Stjärne.
25 oktober	Sara Bryntse deltog på dialogforum med Arbetsförmedlingen.
30 oktober	Mattias Lundekvam deltog på webinariet Hearing Access: Hearing Loop or Auracast? – Why not both?
3 november	Sara Bryntse deltog på informationsmöte med arbetsmiljöutredningen.
4-5 november	Mattias Lundekvam deltog på Hörselforskningsfondens styrelsemöte.
6 november	Monica Lövström deltog på möte med NAG-hörsel, Nationell arbetsgrupp för audiologi.
8 november	Mattias Lundekvam deltog på CI-dagen 40 år på Karolinska Universitetssjukhuset.
12 november	Mattias Lundekvam deltog på PTS:s konferens om digitalisering.
13 november	Mattias Lundekvam deltog på MyRights informationsmöte.

20 november	Mattias Lundekvam deltog på Fremias framtidsmingel.
21 november	Mattias Lundekvam deltog på Audiologisk dag.
22 november	Sara Bryntse deltog på samråd med Arbetsmiljöverket.
27 november	Olle Quist deltog på Swedbanks stiftelsesseminarium.
27 november	Sara Bryntse deltog på SPSM:s intresseråd.
27 november	Sara Bryntse deltog på dialogmöte med Socialstyrelsen.
28 november	Mattias Lundekvam deltog på möte med Funktionshinderdelegationen.
3 december	Monica Lövström deltog på möte med NAG-hörsel, Nationell arbetsgrupp för audiologi.
10 december	Monica Lövström deltog på möte med NAG-hörsel, Nationell arbetsgrupp för audiologi.

Verifikat

Transaktion 09222115557536210713

Dokument

2024 FS 6 protokoll med bilagor

Huvuddokument

58 sidor

Startades 2025-01-09 20:52:29 CET (+0100) av Nina

Andersson-Weaver (NA)

Färdigställt 2025-01-10 10:32:45 CET (+0100)

Signerare

Nina Andersson-Weaver (NA)

Riksförbund

nina.andersson.weaver@hrf.se

Signerade 2025-01-09 20:53:54 CET (+0100)

Ulf Olsson (UO)

ulf.olsson@hrf.se

Signerade 2025-01-10 10:32:45 CET (+0100)

Jonas Sahlberg (JS)

Hörselskadades Riksförbund

jonas.sahlberg@hrf.se

Signerade 2025-01-09 20:56:26 CET (+0100)

Detta verifikat är utfärdat av Scrive. Information i kursiv stil är säkert verifierad av Scrive. Se de dolda bilagorna för mer information/bevis om detta dokument. Använd en PDF-läsare som t ex Adobe Reader som kan visa dolda bilagor för att se bilagorna. Observera att om dokumentet skrivs ut kan inte integriteten i papperskopian bevisas enligt nedan och att en vanlig papperutskrift saknar innehållet i de dolda bilagorna. Den digitala signaturen (elektroniska förseglingen) säkerställer att integriteten av detta dokument, inklusive de dolda bilagorna, kan bevisas matematiskt och oberoende av Scrive. För er bekvämlighet tillhandahåller Scrive även en tjänst för att kontrollera dokumentets integritet automatiskt på: <https://scrive.com/verify>

